

Verdenskrisen i Østersøhandelen.

Geografisk Tidsskrift, Bind 40 (1937)

Link til pdf:

http://img.kb.dk/tidsskriftdk/pdf/gto/gto_0040-PDF/gto_0040_68197.pdf

Link til webside:

<http://tidsskrift.dk/visning.jsp?markup=&print=no&id=68197>

pdf genereret den : 22/5-2008

Verdenskrisen i Østersøhandelen.

Af Johs. Humlum.

Indledning.

Østersøen er det største europæiske Indhav. I videste Udstrækning, naar man medregner Overgangshavene Kattegat og Skagerrak, strækker Østersøen eller det baltiske Hav sig fra Haparanda til Linien Lindesnæs—Hanstholm, og med denne Begrænsning faar 10, ja, om man medregner Danzig, 11 af Europas Stater Kyst til dette Hav.

Blandt disse Stater tælles to Stormagter, nemlig Tyskland og Sovjetunionen. Tyskland har sine vigtigste Havne, Hamburg og Bremen, ved Nordsøen saaledes, at Havnene ved Østersøen kommer i anden Række. Derimod ligger Sovjetunionens næststørste By og vigtigste Havn, Leningrad, ved en Bugt af Østersøen, og dette Hav kommer derved til at spille en betydelig Rolle for U. S. S. R.s søværts Forbindelse med Udlandet.

I denne Undersøgelse over Østersølandenes Handel vil vi dog se bort fra begge disse to Storstater. Baade Tyskland og Sovjetunionen har vigtige Kyststrækninger uden for Østersøen, og intet af disse Lande er afhængig af Østersøens Farvande i en saadan Grad, som det er Tilfældet for de øvrige Lande, der har Kyst ved dette Hav.

Polen er med sine 34 Mill. Indbyggere det vigtigste af de øvrige Østersølande, og naar man tager Hensyn saavel til Areal som Folke-mængde, maa Polen betegnes som en Stat af Mellemstørrelse; den eneste ved Østersøen. Landets eneste Kyststrækning findes ved dette Hav, og en meget stor Del af Udenrigshandelen foregaar nu over den nye Kunsthavn Gdynia. Derimod har Danzigs Betydning været i stadig Aftagen gennem de sidste 10 Aar.

De andre Lande ved Østersøen er om ikke af Areal saa dog i befolkningsmæssig Henseende Smaastater. De østbaltiske Lande — Estland, Letland og Litauen — har kun Kyst ved Østersøen, og det samme gæl-

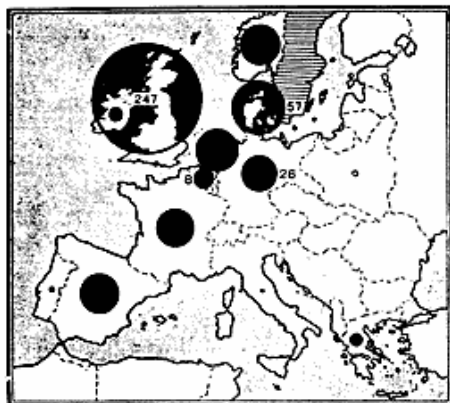

Fig. 1. Sveriges Tømmereksport fordelt paa Importlande 1934. 10 Tus. m³. 330 Tus. m³ gik til Lande udenfor Europa.

Swedens timberexport distributed on importcountries 1934. Cubic metres (0000's omitted). 330 thousand cubic metres was send to countries outside Europe.

Som Indledning til en Oversigt over Udenrigshandelen vil det være af Interesse at undersøge disse Landes naturlige Værdier i Form af Jordbund, naturlig Plantevækst, Mineralrigdom m. m.

I Danmark er næsten $\frac{2}{3}$ af hele Landoverfladen udnyttet som Agerland. I Polen og Litauen drejer det sig om ca. Halvdelen af Arealet. Mindst Betydning har Agerlandet i Finland og Norge, hvor

det svarer til henholdsvis 6 % og 2 % af det samlede Areal. Dertil kommer, at de klimatiske Forhold, især den korte, kølige Sommer, bevirker, at flere Kulturplanter ikke eller kun vanskeligt kan dyrkes i disse nordlige Egne.

Den fattige, ufrugtbare Jordbund i Finland og det nordlige Skandinavien er for Størstedelen dækket af Naaleskove. Og det er værd at lægge Mærke til, at en betydningsfuld plantegeografisk Grænse skærer gennem Østersøområdet. En Linie fra Göteborg til Riga deler i et nordligt Omraade, hvor Naaleskoven er næ-

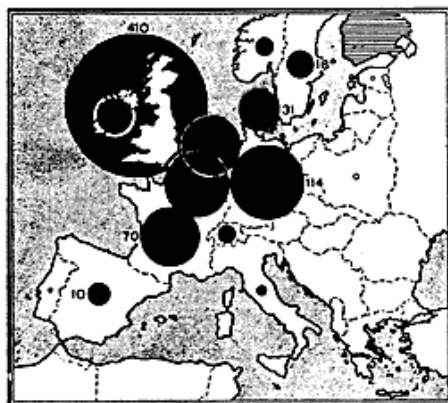

Fig. 2. Finlands Tømmereksport fordelt paa Importlande 1934. 10 Tus. m³. 370 Tus. m³ gik til Lande udenfor Europa.

Finlands timberexport distributed on importcountries 1934. Cubic metres (0000's omitted). 370 thousand cubic metres was send to countries outside Europe.

sten eneraadende og et sydligt Omraade, hvor Løvtræerne faar stadig voksende Betydning, jo længere man kommer mod Syd. De her behandlede Lande har et samlet Skovareal paa 670 Tusinde km², hvilket svarer til ca. Halvdelen af det samlede europæiske Skovomraade, naar man ser bort fra Rusland.

De største Skove findes i Finland og Sverige, der hver besidder ca. 35 % af Omraadets samlede Skovareal, og hvis Tømmerudførsel kun staar tilbage for Sovjetunioens. Mindst Betydning har Skovene for Litauen og Danmark. Det sidstnævnte Land er saaledes i betydeligt Omfang henvist til Import af Tømmer og Trævarer.

Østersølandene er fra Naturens Side meget forskelligt udstyrede med *Mineralrigdomme*. De østbaltiske Lande og Danmark besidder ingen Mineraler, der har faaet større Værdi i Verdenshandelen. Derimod har Polen meget betydelige Kullejer i Øvre-Schlesien og endvidere Mineralolier samt Salt og Kali. Og Sverige ejer i Lapland nogle af de rigeste Jernmalforekomster i Verden, Miner, som udelukkende arbejder med Eksport for Øje, saaledes at Sveriges Udførsel af Jernmalm i Reglen kun staar tilbage for Frankrigs. Endvidere ligger der store Malmlejer i Mellemsverige, hvor der navnlig brydes Jernglans, men ogsaa Zink og Kobber. Ogsaa Norge har Jernforekomster, men her er det ligesom i Finland Kobberminerne, der har størst Værdi.

For at kunne bedømme et Lands Erhvervsmuligheder er det endvidere nødvendigt at have Kendskab til *Befolkningstætheden*. Som det vil forstaas af det foregaaende, maa den være meget varierende, da Naturforhol-

Fig. 3. Estlands Tømmereksporthfordelt paa Importlande 1934. 10 Tus. m³. Estonias timberexport distributed on importcountries 1934. Cubic metres (0000's omitted).

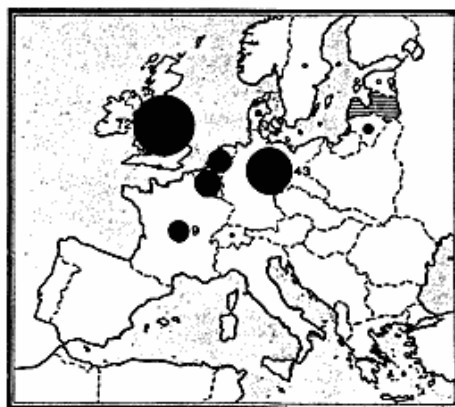

Fig. 4. Letlands Tømmereksporthfordelt paa Importlande 1934. 10 Tus. m³. 20 Tus. m³ gik til Lande udenfor Europa.

Latvias timberexport distributed on importcountries 1934. Cubic metres (0000's omitted). 20 thousand cubic metres was send to countries outside Europe.

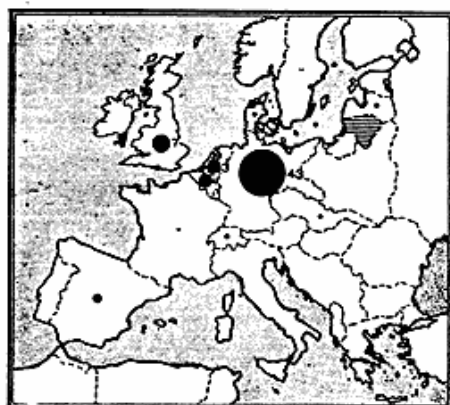

Fig. 5. Litauens Tømmerekspor for-
delt paa Importlande 1934. 10 Tus. m³.
Lithuanias timberexport distributed on
importcountries 1934. Cubic metres
(0000's omitted).

dene og Mulighederne for Bebyggelse er meget forskellige i Østersølandene. Naaleskovsomraadet er saaledes meget tyndt befolket i Sammenligning med Løvskovsomraadet. Letland ligger paa Overgangen mellem de to Plantebælter og har gennemsnitligt 30 Indbyggere pr. km². Indenfor Løvskovsbæltet finder vi den største Befolkningstæthed i Danmark og Polen, hvor der lever 85 Indb. pr. km². Dernæst kommer Litauen med 44 Indb. pr. km². I Naaleskovsbæltet har

Estland den største Tæthed, men her lever dog kun 24 Mennesker pr. km². I Sverige bevirker det tyndt befolkede Norrland, at den gennemsnitlige Befolkningstæthed falder til 14 pr. km², og i Finland og Norge lever der i Gennemsnit kun 9 Mennesker paa hver Kvadratkilometer. I disse nordlige Lande, hvor Størstedelen af Landet er opfyldt af Skove og Ødemarker, er det kun i Kystegnene og i Dalene langs Elve og Søer, at man finder en nogenlunde tæt Bebyggelse.

Til Slut vil vi se paa Befolkningens Fordeling paa Erhvervene. Det er i den Henseende karakteristisk for alle Østersølandene, at Landbrug med Skovbrug og Fiskeri beskæftiger flere Mennesker end Industri og Haandværk. Men Forholdet er særlig udpræget i Polen og Litauen, hvor ikke engang 10 % af Befolkningen er industrielt beskæftiget. I de skandinaviske Lande er Industrialiseringen skredet stærkest frem, og her regner man, at ca. 30 % af Befolkningen lever af Haandværk og Industri.

I det hele taget skrider den industrielle Udvikling dog hurtigt frem i disse Lande, og i mange af dem begunstiges den ved den lette Adgang til *Vandkraft*. Det gælder især Sverige og Norge, men ogsaa Finland og Polen. Selv Letland og Estland har en betydelig potentiel Vandkraft, og kun Litauen og Danmark er uden Mulighed for at udvikle denne Energikilde (Tabel Side 6).

Der er ingen Tvivl om, at de nordiske Landes høje Levefod er baseret paa den industrielle Udnyttelse af de naturlige Raastoffer. Men denne Industri forudsætter en veludviklet Udenrigshandel; thi det baltiske Omraade vil aldrig blive i Stand til at aftage mere end en Brøkdelen af de Færdigvarer — Papir, Metal og Landbrugsvarer —

som disse Lande kan levere Raastoffer til. I denne Forbindelse bliver det af underordnet Betydning, at en Udbygning af visse Industrigræne vil muliggøre Selvforsyning med en Del Industrivarer, som for Tiden maa skaffes ved Import fra andre Lande.

I. Almindelig Oversigt.

De otte Østersølande havde 1935 en samlet Udenrigsomsætning paa 5160 Mill. skandinaviske Guld kroner. Til Sammenligning tjener, at Frankrigs Handel samme Aar havde en Værdi af 5324 Mill. sk. Guld kroner.

Denne Østersøhandel fordeler sig dog meget forskelligt paa de enkelte Lande. I 1935 faldt saaledes ca. 30 % af den samlede Omsætning paa Sverige og 25 % paa Danmark. Norge og Polen havde tilnærmelsesvis lige stor Udenrigshandel og tog hver ca. 15 % af Omsætningen. Tilbage bliver andre 15 %, som fordeler sig med 10 % paa Finland og 5 % paa de tre østbaltiske Lande tilsammen.

Beregner man Udenrigshandelen pr. Indbygger, viser det sig, at Danmark er det mest udprægede Handelsland. 1935 var den udenrigske Omsætning 326 Kr. pr. Indbygger. Dernæst kommer Norge og Sverige med en gennemsnitlig Omsætning af henholdsvis 267 og 248 Kr. pr. Indb. De tilsvarende Tal er for Finland 154, Estland 79, Letland 72 og Litauen 42. Handelens relative Betydning er mindst i Polen, hvor Omsætningen pr. Indbygger ikke er mere end halvt saa stor som i Litauen. Heraf maa man dog ikke slutte, at Erhvervslivet i Polen er svagere udviklet end i de østbaltiske Lande; thi store, raastofrige og befolkningsrige Lande har i Reglen lettere ved Selvforsyning og derfor mindre Udenrigshandel pr. Indbygger end smaa Lande, der er ensidigt udrustede fra Naturens Side. — Derimod har de østbaltiske Lande en forbavsende ringe Omsætning pr. Indbygger. Navnlig er Forholdet gælt for Litauens Vedkommende, især naar man tager i Betragtning, at dette Land ikke er meget større end Danmark, har en lignende Befolkning og i det store og hele de samme naturlige Muligheder. Forklaringen maa væsentlig søges i et lavere Kulturniveau. Den litauiske Bonde lever langt nærmere Naturaliehusholdningens Tidsalder end den danske Bonde. Hertil

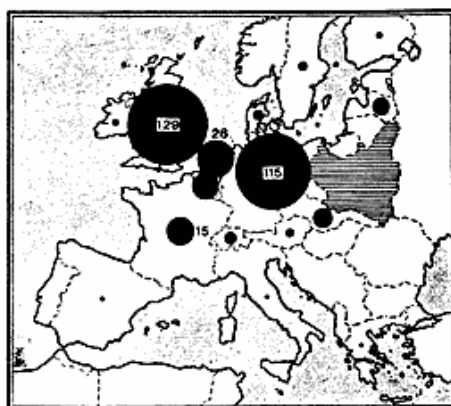

Fig. 6. Polens Tømmerekseport fordelt paa Importlande 1934. 10 Tus. m³, 30 Tus. m³ gik til Palæstina. Polands timberexport distributed on importcountries 1934. Cubic metres (0000's omitted). 30 thousand cubic metres was sent to Palestine.

	Areal i Tus. km ²	Heraf Agerland	Græs- gange	Skove	Potentiel Vandkraft Tus. H.K.	Udnyttet Vandkraft Tus. H.K.	Befolk- ning Tus. Indb.	Indb. pr. km ²	Beskæf- tiget ved Landbrug, Skovbrug og Fiskeri ‰	Beskæf- tiget ved Minedrift og Indu- stri ‰	Beskæf- tiget ved Handel og Samfær- sel ‰
Danmark	43	63 ‰	13 ‰	8 ‰	9	11	3700	84	35	29	17
Norge	323	2 ‰	1 ‰	23 ‰	10000	1715	2885	9	36	27	21
Sverige	449	8 ‰	3 ‰	49 ‰	5000	1823	6233	14	41	32	14
Finland	388	6 ‰	3 ‰	65 ‰	1800	360	3558	9	65	22	8
Estland	48	23 ‰	38 ‰	21 ‰	170	25	1130	24	66	20	6
Letland	66	29 ‰	26 ‰	25 ‰	100	5	1957	30	70	15	8
Litauen	56	47 ‰	22 ‰	18 ‰	?	—	2500	44	79	9	3
Polen	389	48 ‰	17 ‰	21 ‰	3700	100	33823	86	76	11	6

kommer, at 80 % af Litauens Befolkning lever af Landbrug mod kun 35 % af Danmarks.

Erhvervslivets Udvikling belyses ogsaa til en vis Grad af Forholdet mellem Værdien af Indførslen og Værdien af Udførslen. Navnlig kan man med nogenlunde Sikkerhed slutte fra en passiv Handelsbalance til en forholdsvis vel udbygget Økonomi. Intet Land kan gennem længere Tid tillade sig at indføre for større Værdier, end det udfører for, hvis denne Passivitet ikke ophæves af Indtægter ved Skibsfart eller anden Virksomhed i Udlandet.

Norge og Danmark har hvert Aar en betydelig Passivitet paa Handelsbalancen. Men begge disse Lande har „skjulte Indtægter“, ikke mindst af international Skibsfart. Sverige har i Reglen Balance mellem Importværdien og Eksportværdien, og da det samtidig ejer en Handelsflaade, der er halvanden Gang saa stor som Danmarks, bliver Betalingsbalancen i Reglen udpræget positiv. I det hele taget har Sverige blandt de her behandlede Lande den bedste Økonomi.

Af de øvrige Østersølande har Polen, Finland, Estland og Litauen som Hovedregel aktiv Handelsbalance; derimod har Letland i de senere Aar gennemgaaende haft en passiv Handelsbalance.

II. Østersølandenes Eksport.

En nærmere Undersøgelse af Østersøomraadets Handel vil hurtigt vise, at Eksporten i alt væsentligt udgøres af to Hovedgrupper, nemlig Landbrugsprodukter og Skovbrugsprodukter. Og de to Erhverv — Landbrug og Skovbrug — leverer hver for sig $\frac{1}{3}$ af Omraadets Eksport, saaledes at Danmark præsterer ca. Halvdelen af Eksporten af Landbrugsprodukter og Sverige ca. Halvdelen af Eksporten af Skovbrugsprodukter.

Den sidste Trediedel af Østersølandenes Udførsel skyldes Mine-drift og Fiskeri samt andre Industrigrene end dem, der forædler Landbrugets og Skovbrugets Produkter. Polen udfører Mineralolier og Sverige Jernmalm. Fiskeriudførselen skyldes derimod i Hovedsagen Norge.

Skovbrug og tilsluttende Industrigrene.

Træ og industrielle Frembringelser af Træ er fuldstændig dominerende i Finlands Udførsel, idet saadanne Varer i Reglen leverer ca. 85 % af Landets samlede Udførselsværdi.

For Sverige og Letland er den tilsvarende Andel normalt c. 50 %, for Estland 35 % og for Litauens og Norges Vedkommende 25—30 %. Naar man ser bort fra Danmark, har den her behandlede

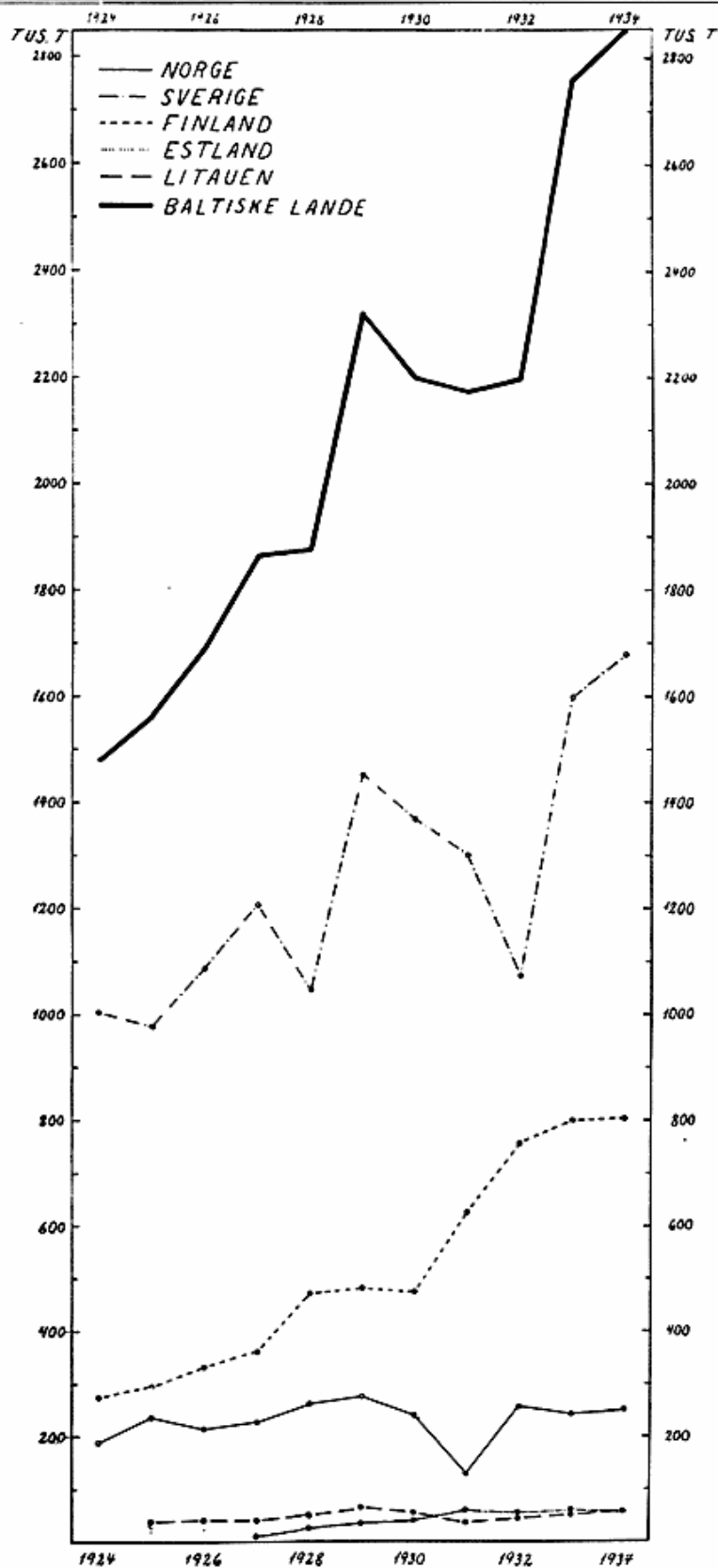

Fig. 7. Østersølandenes Eksport af kemisk Papirmasse 1934 (Tørvægt).
The export of chemical wood pulp (dry weight) from the Baltic countries 1934.
Metric tons (000's omitted).

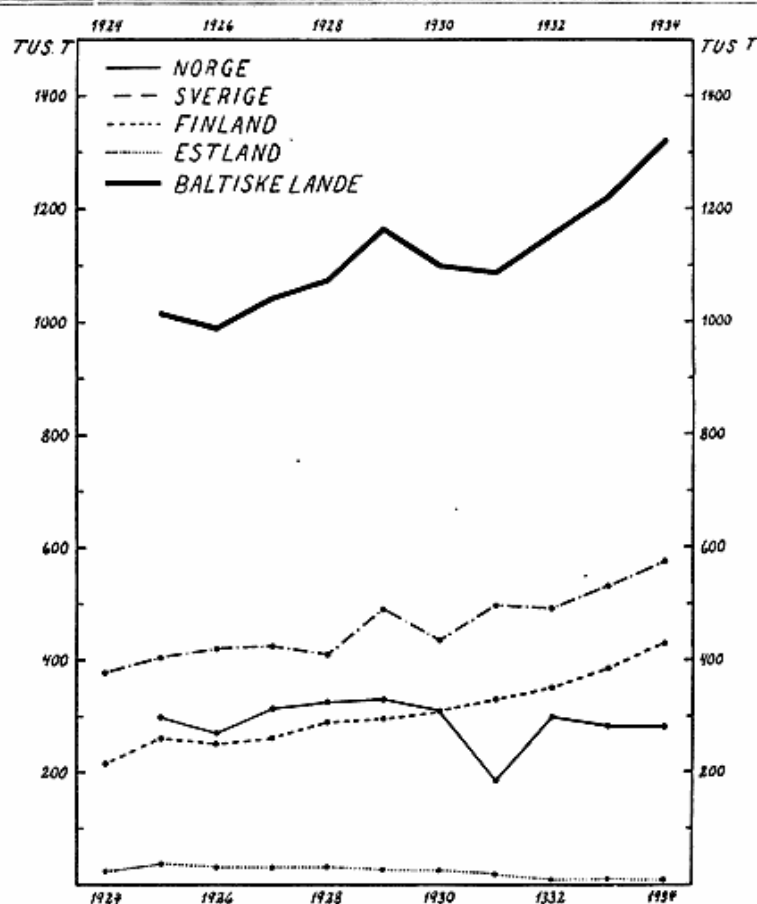

Fig. 8. Østersølandenes Eksport af Papir og Pap 1934.
The export of paper and cardboard from the Baltic countries 1934.
Metric tons (000's omitted).

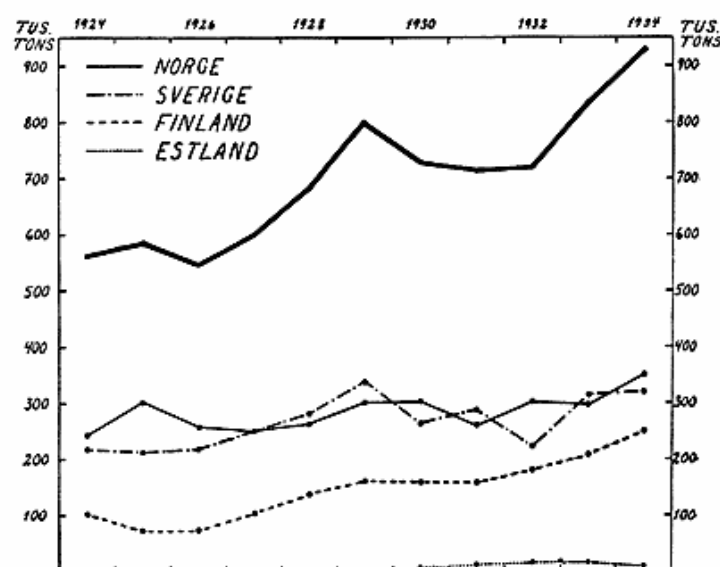

Fig. 9. Østersølandenes Eksport af mekanisk Papirmasse 1934 (Tørvægt).
The export of mechanical wood pulp (dry weight) from the Baltic countries.
Metric tons, 1934.

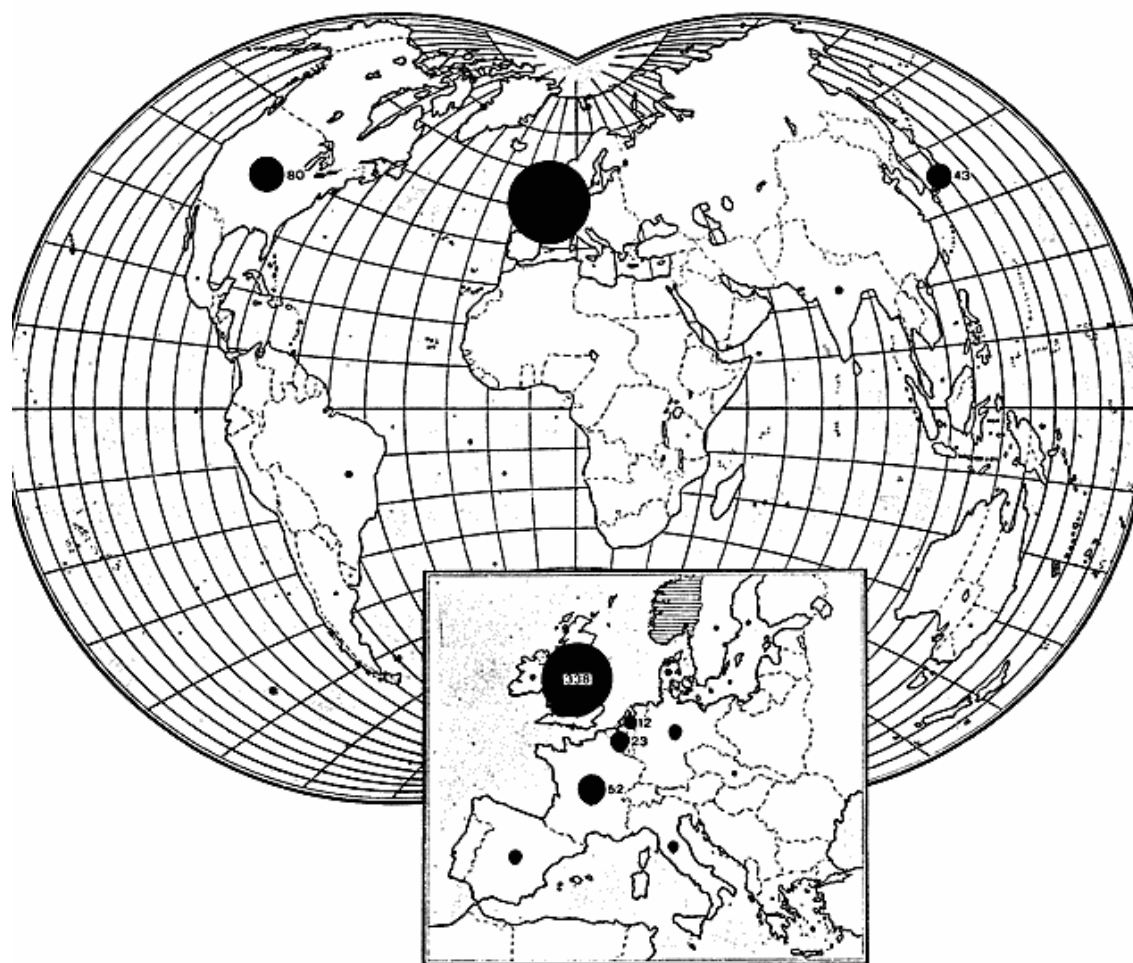

Fig. 10. Norges Eksport af Papirmasse (mekanisk og kemisk) fordelt paa Importlande 1934. Tus. t Tørvægt.
Norways export of mechanical and chemical wood pulp distributed on importcountries 1934. Dry weight. Metric tons (000's omitted).

Udførsel mindst Betydning for Polen, af hvis samlede Udførsel Trævareeksporten (næsten udelukkende Tømmer) næppe andrager 20 %.

Den Udførsel, som skaffer sig Raastof fra Østersøomraadets vidtstrakte Skove, er dog af meget forskellig Art i disse Lande. I nogle af Landene gennemgaar Træet en meget betydelig industriel Behandling, saaledes at Eksporten for en stor Del udgøres af Papirmasse eller Papir. Norge er et typisk Eksempel, idet 90 % af den her omtalte Udførsel skyldes Masse og Papir. I Sverige drejer det sig om 60—70 % og i Finland og Estland om 40—50 % af Udførselen af Produkter af Træ. Og Udviklingen gaar mere og mere i Retning af industrialiseret Eksport, hvorved man ikke alene faar Fortjenesten ved Salg af Raastoffet, men ogsaa ved den industrielle

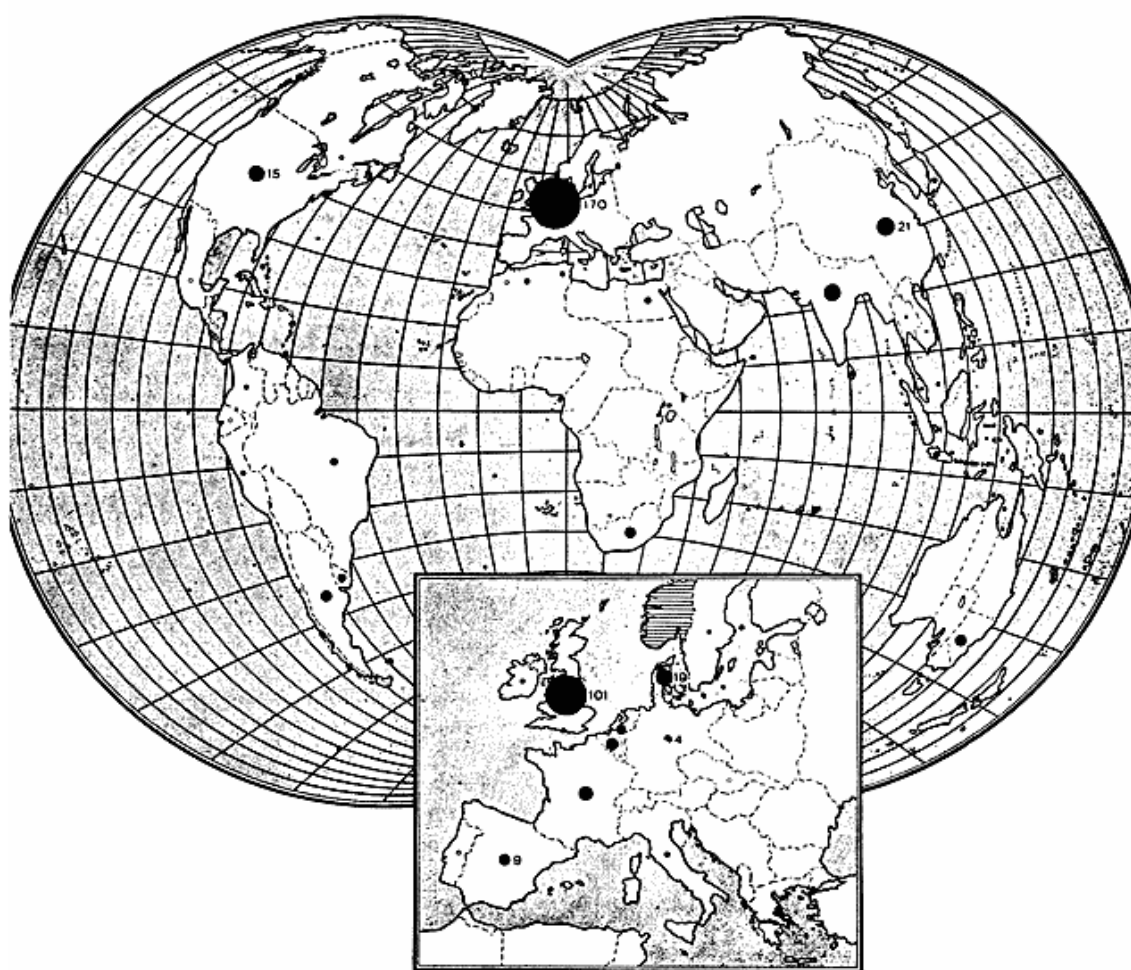

Fig. 11. Norges Eksport af Papir og Pap fordelt paa Importlande. 1934. Tus. t. Norways export of paper and cardboard distributed on importcountries. 1934. Metric tons (000's omitted).

Behandling, samtidig med at Arbejdslønnen bevares for Hjemlandet.

I de sydlige Randstater udgøres Udførselen derimod hovedsagelig af groft bearbejdet Træ, savet eller høvlet Tømmer. For Litauen er Papireksporten minimal, og Celluloseudførselen udgør kun ca. 30 % af Udførselen. For Letland er den tilsvarende Andel 5 %, og Polens Udførsel bestaar næsten udelukkende af Tømmer. For Letlands Vedkommende maa det dog fremhæves, at 25 % af Udførselen af Træprodukter (d. v. s. 12 % af Letlands samlede Eksport) falder paa Finér, altsaa et Produkt, der har gennemgaaet betydelig industriel Forarbejdning.

Af hele Verdenseksporten af savet og høvlet *Naaletræstømmer* — ca. 5200 Tus. Stds. — leverede Østersølandene 1935 2275 Tus. Stds., altsaa henimod Halvdelen. Heraf udførte Finland mere end 1

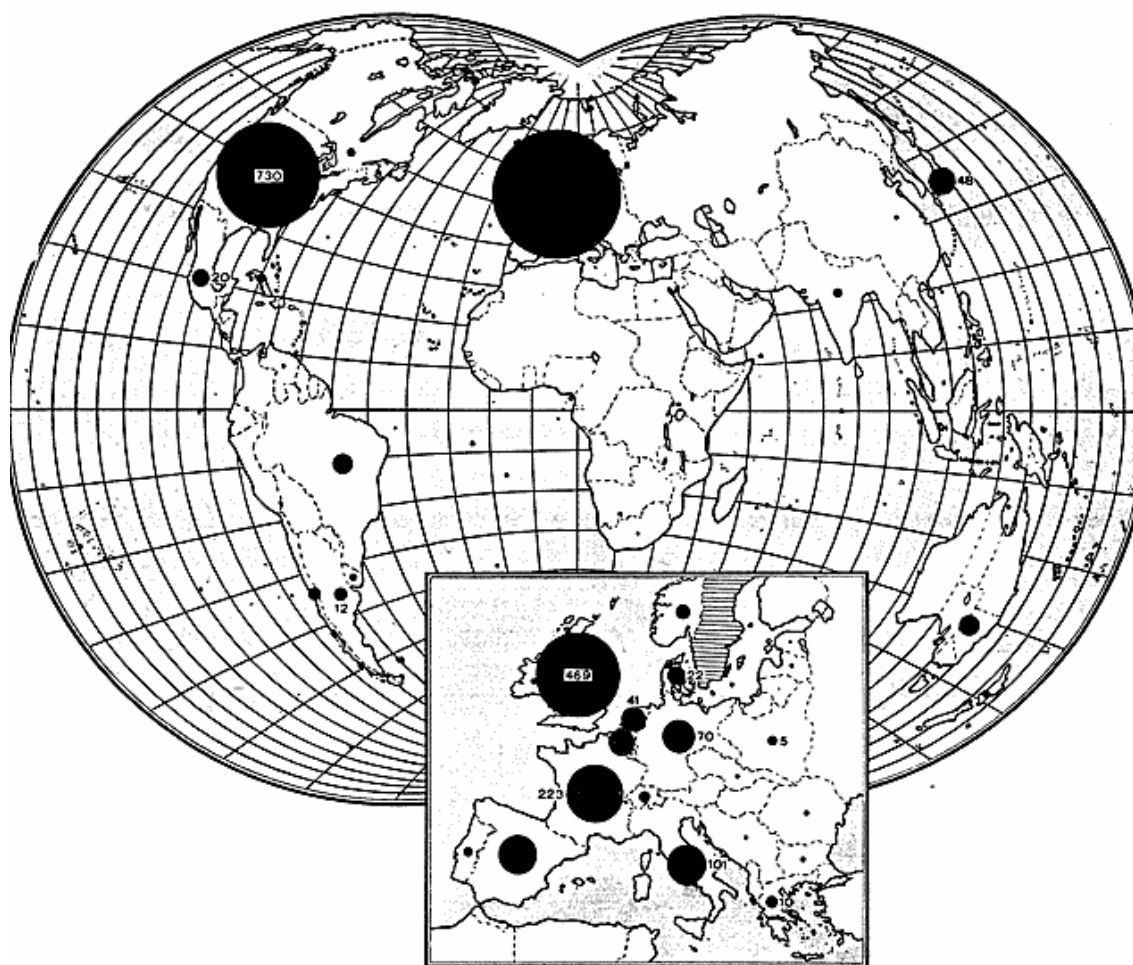

Fig. 12. Sveriges Eksport af mekanisk og kemisk Papirmasse fordelt paa Importlande. 1934. Tus. i Tørvægt.
 Sweden's export of mechanical and chemical wood pulp distributed on import-countries. 1934. Dry weight. Metric tons (000's omitted).

Mill. Stds., Sverige $\frac{3}{4}$ Mill. og de øvrige Lande tilsammen $\frac{1}{2}$ Mill., fordelt med Halvdelen paa Polen, $\frac{1}{4}$ paa Letland og den sidste $\frac{1}{4}$ paa Norge, Estland og Litauen (Fig. 1—6). Tømmereksperten fra de tre sidstnævnte Lande er i Virkeligheden forholdsvis ringe.

Endvidere har navnlig Sverige og Finland en betydelig Udførsel af *Minetømmer* og *Kassetræ*.

De baltiske Landes Eksport af *Cellulose* (kemisk Træmasse) er stærkt stigende og fordobledes fra 1924 til 1934 (Fig. 7). Af hele Udførselen, der 1934 omfattede 2850 Tus. t., kom ca. 60 % fra Sverige og ca. 30 % fra Finland. Resteksporten stammede i Hovedsagen fra Norge, og til Trods for at Celluloseeksporten udgør en vigtig Post paa Estlands og Litauens Eksportside, betyder disse Landes Andel altsaa kun lidt for Omraadets samlede Eksport af Cellulose og for Verdenshandelen med dette Halvfabrikat.

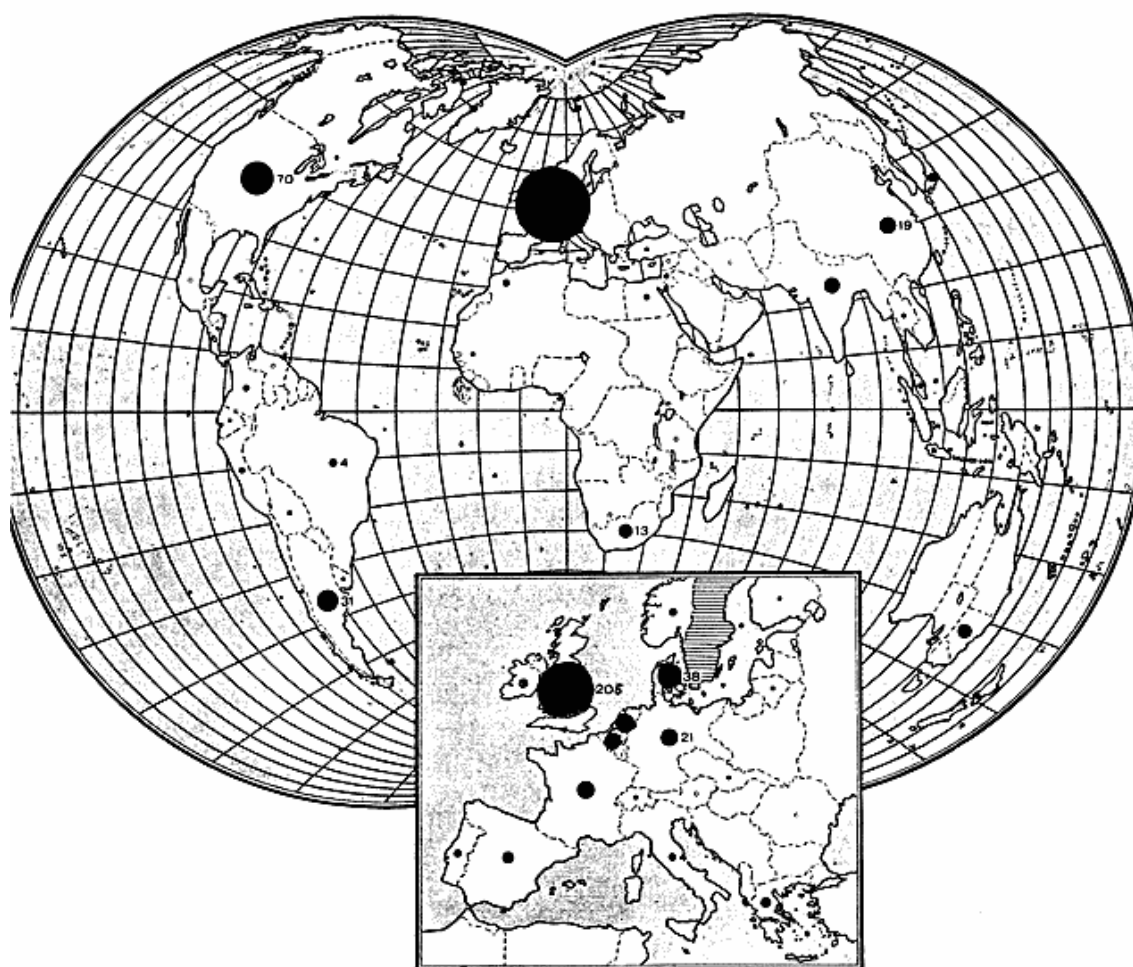

Fig. 13. Sveriges Eksport af Papir og Pap fordelt paa Importlande. 1934. Tus. t. Swedens export of paper and cardboard distributed on importcountries. 1934. Metric tons (000's omitted).

Udførselen af *mekanisk Træmasse* udgør kun en Trediedel af Udførselen af Cellulose (Fig. 8); dertil kommer, at Værdien af kemisk Masse er betydelig større end Værdien af mekanisk Masse. 1934 udførte Norge saaledes 350 Tus. t. mekanisk Masse for 27 Mill. Kr. og 250 Tus. t. kemisk Masse for 52 Mill. Kr.

Norges og Sveriges Eksport af mekanisk Masse har gennem en Aarrække været nogenlunde ens af Størrelse, tilsammen ca. $\frac{3}{4}$ af det baltiske Omraades samlede Udførsel. Resten kommer fra Finland, hvis Udførsel viser den stærkeste Stigen — 250 % fra 1927 til 1934.

Hvorledes Østersølandenes Eksport af mekanisk og kemisk Papirmasse fordeler sig paa Verdensmarkedet, fremgaar af Fig. 10, 12, 14 og 16.

Det er bemærkelsesværdigt, at Danmark i Lighed med svagt ud-

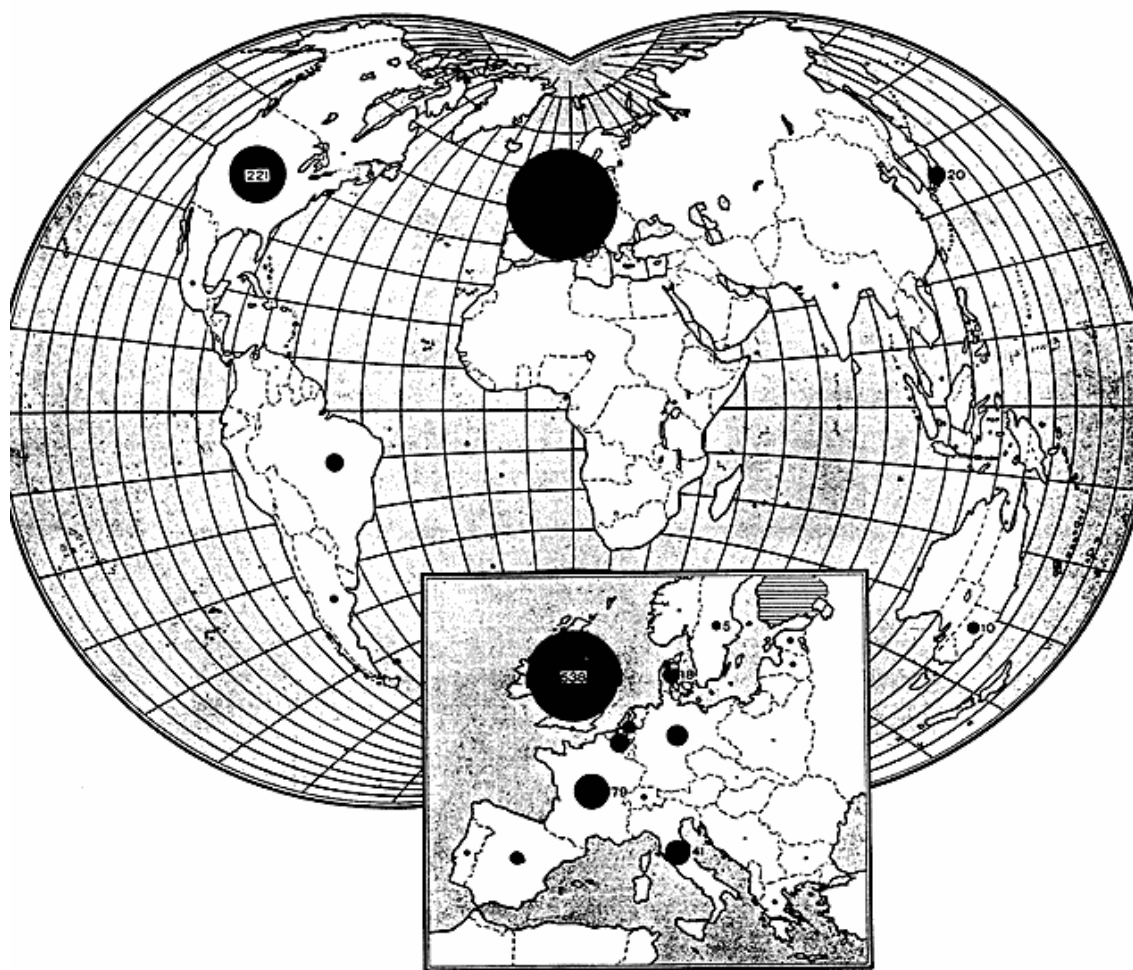

Fig. 14. Finlands Eksport af mekanisk og kemisk Papirmasse fordelt paa Importlande. 1934. Tus. t Tørvægt.
Finlands export of mechanical and chemical wood pulp distributed on import-countries. 1934. Dry weight. Metric tons (000's omitted).

viklede Industrilande som Kina og Argentina køber mere Papir end Masse. Derimod køber de fleste andre europæiske Lande ligesom U. S. A. og Japan fortrinsvis Halvfabrikatet Papirmasse. Det sidste Trin af Forædlingen bevares derved for den indenlandske Industri (Fig. 16).

Østersøområdet har en stor Udførsel af *Pap og Papir* (Fig. 9). Det drejer sig navnlig om grovere Sorter, som Avispapir og Indpakkingspapir. Ogsaa paa dette Omraade er Sverige, Finland og Norge fuldstændig dominerende. 1934 leverede de øvrige Lande kun 2 % af Papireksporten, der iøvrigt fordelte sig med ca. 44 % fra Sverige, ca. 33 % paa Finland og 21 % paa Norge, ialt 1318 Tus. t. Eksportens Fordeling paa Verdensmarkedet fremgaar af Fig. 11, 13, 15 og 17.

Af Produkter, der har Betydning for Østersølandenes Eksport,

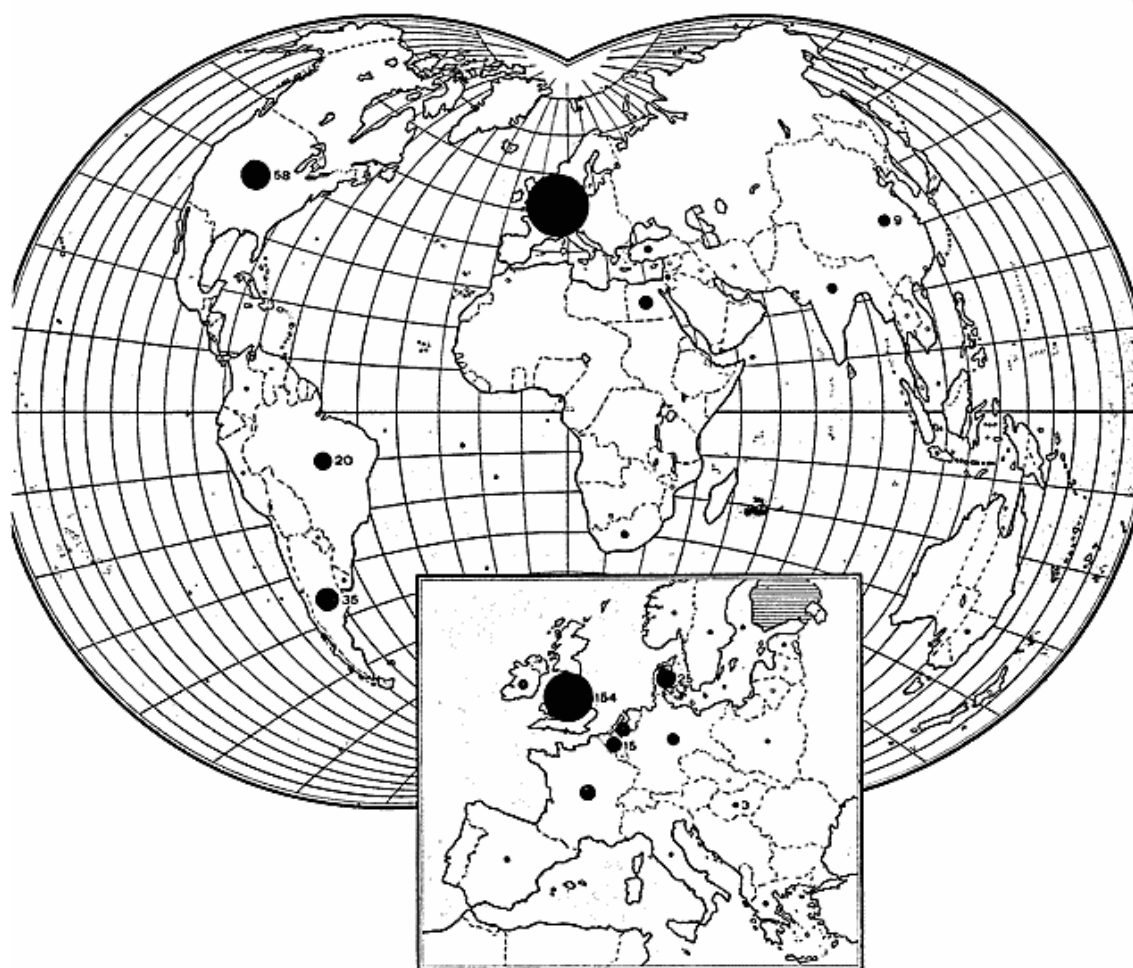

Fig. 15. Finlands Eksport af Papir og Pap fordelt paa Importlande. 1934. Tus. t.
Finlands export of paper and cardboard distributed on importcountries. 1934.
Metric tons (000's omitted).

og som er fremkommet ved en betydelig industriel Forædling af Træ, maa endnu nævnes *Finér*. Den samlede Eksport andrager ca. 200 Tus. t., hvoraf Finland leverer ca. 60 % og Letland 20 %.

Landbrug og tilsluttende Industriegrene.

Østersølandene har gennemgaaende Importoverskud af Korn. Det eneste af Landene, som eksporterer betydelige Mængder af *Korn*, er Polen. Det maa dog fremhæves, at Importen af Korn til de øvrige Østersølande er formindsket stærkt gennem de sidste 10 Aar. Det gælder navnlig Sverige og de østbaltiske Lande. De sidst-nævnte har faktisk Selvforsyning med Korn i de seneste Aar.

Polens Kornudførsel udgør ca. 10 % af Landets samlede Udførsel og omfatter især Rug og Byg. Og Polen konkurrerer med Sovjetunionen om Førerstillingen blandt de rugeksporterende Lande.

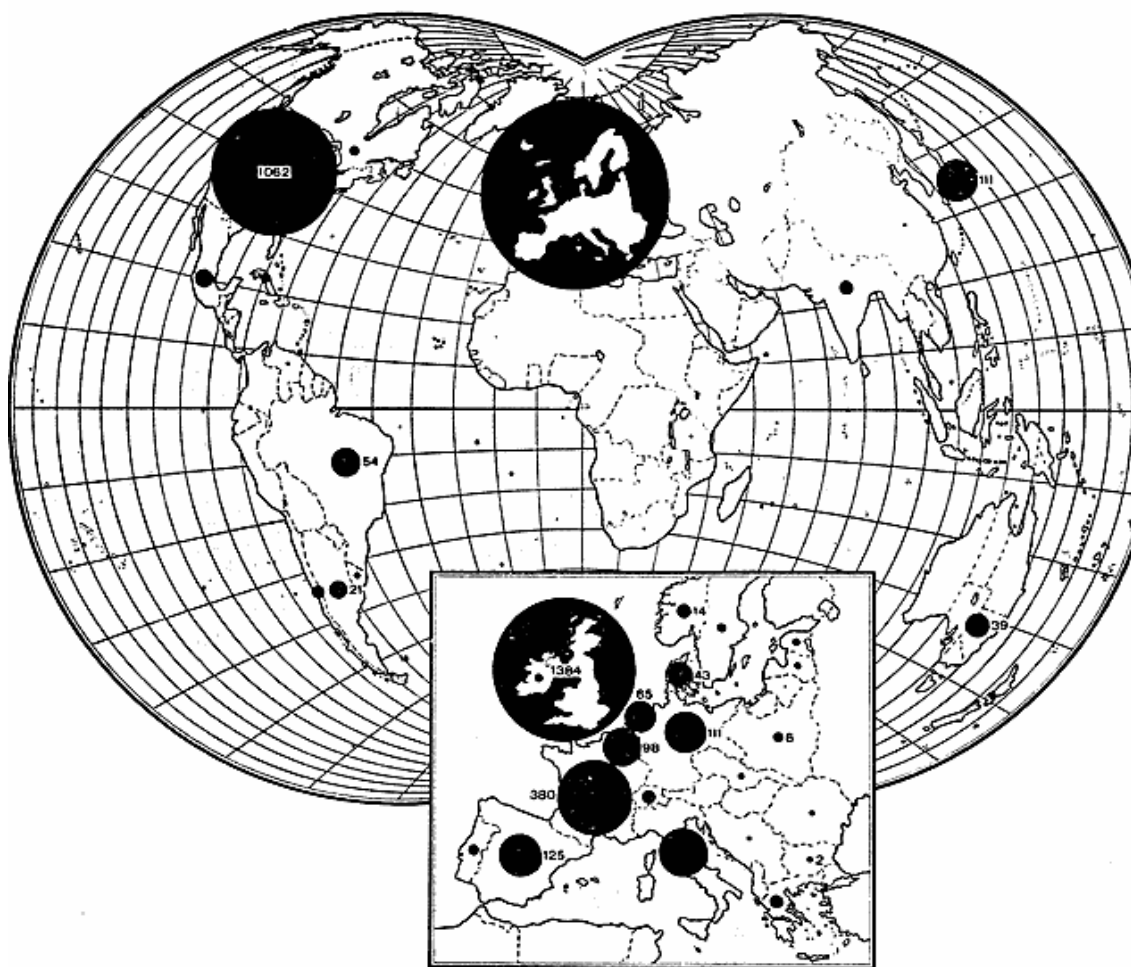

Fig. 16. Østersølandenes samlede Eksport af mekanisk og kemisk Papirmasse fordelt paa Importlande. 1934. Tus. i Tørvægt.
The total export from the Baltic countries of mechanical and chemical wood pulp distributed on importcountries. 1934. Dry weight. Metric tons (000's omitted).

Blandt de Eksportprodukter, der stammer fra Agerbrug, maa endnu nævnes *Hørfiber* og *Hørfro*, der betyder en Del for de øst-baltiske Landes Udførsel. 1934 faldt henimod $\frac{1}{10}$ af Letlands og Litauens samlede Eksportværdi paa Hør.

Ti Fold større Betydning end Agerbrugseksporten har dog Eksporten af Produkter fra Husdyravlen.

Vigtigst er Udførslen af Bacon og Smør. 1934 leverede Omraadet 65 % af Verdens Baconudførsel og 35 % af Verdens Smørudførsel. Af den samlede *Baconeksport* kommer $\frac{3}{4}$ fra Danmark, Resten især fra Polen, Sverige og Litauen. Eksporten fra Polen og Litauen er oparbejdet i Løbet af Aarene 1928—1935 og stiger Aar for Aar. Litauens Baconeksport var 1934 endnu kun 6 % af Danmarks, men dens Betydning for Landet var ganske som i Danmark — $\frac{1}{3}$ af den samlede Eksportværdi.

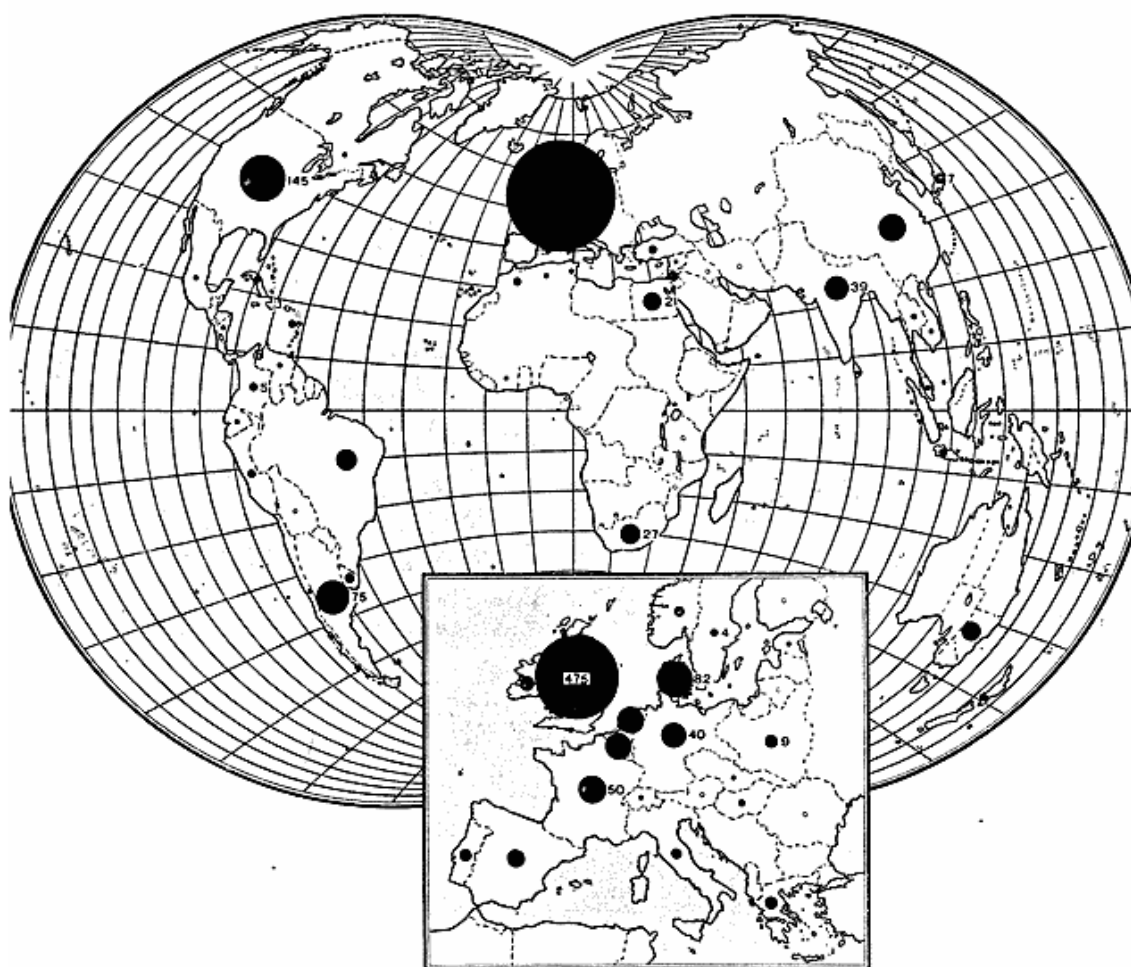

Fig. 17. Østersølandenes samlede Eksport af Papir og Pap fordelt paa Importlande. 1934. Tus. t.

The total export from the Baltic countries of paper and cardboard distributed on importcountries. 1934. Metric tons (000's omitted).

Ogsaa for *Smørekporten* er Danmark dominerende. De øvrige Østersølande leverer tilsammen kun halvt saa stor Eksport som Danmark. Smør var indtil 1929 vor vigtigste Eksportartikkel. Siden har det staaet tilbage for Bacon, men dog udgjort 20—30 % af Danmarks samlede Eksport. En tilsvarende relativ Betydning har Smørekporten kun i Estland. Men i Letland og Litauen leverer den dog 10—20 % af den aarlige Eksportværdi.

Den danske Smørekports Fordeling paa Verdensmarkedet fremgaar af Fig. 19.

Østersølandene har ogsaa megen Betydning for Verdenshandelen med Æg, idet omkring $\frac{1}{3}$ af de Mængder, der gaar i international Handel, kommer fra disse Lande. Af Omraadets samlede Udførsel leverede Danmark 1934 65%, Polen 20% og Finland 10%. Den rela-

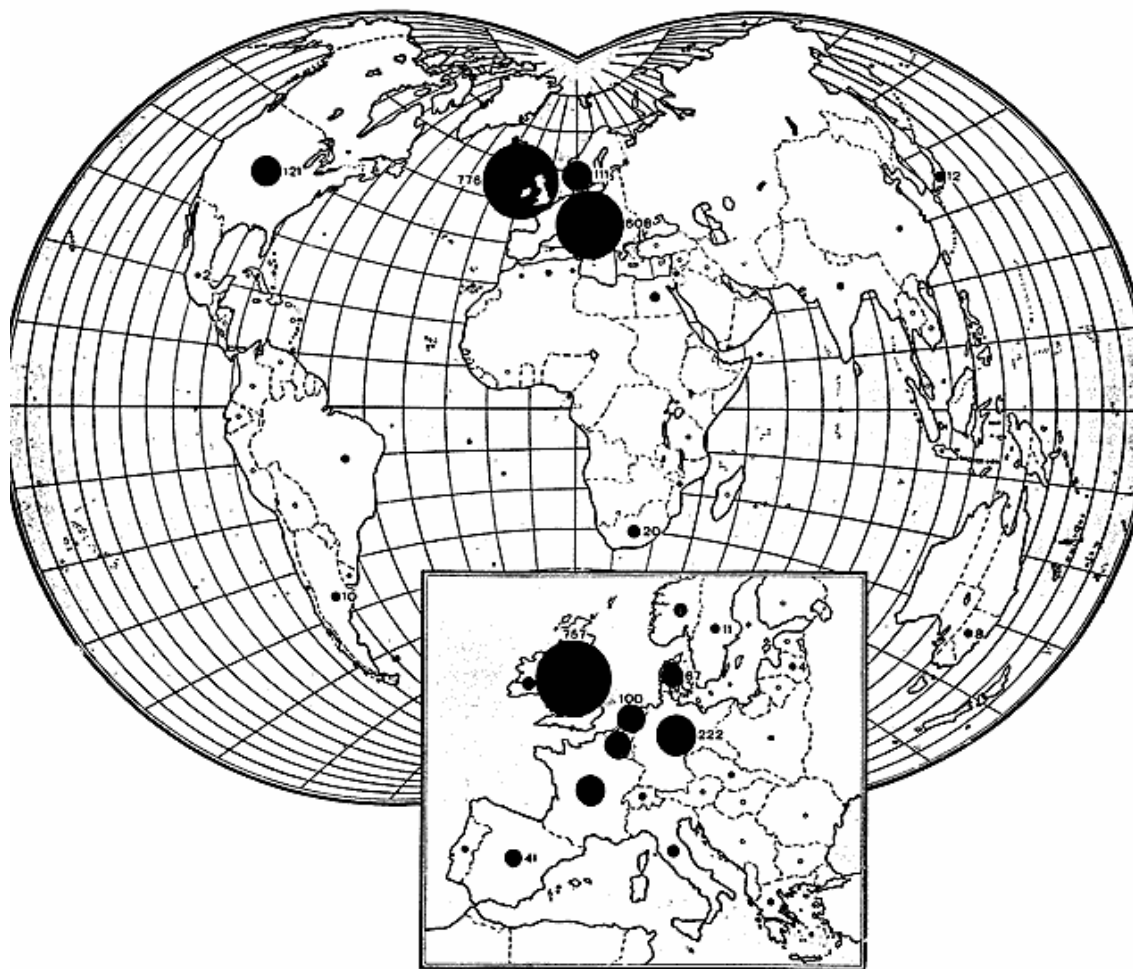

Fig. 18. Østersølandenes samlede Eksport af Træ, Masse og Papir fordelt paa Importlande. 1934. 10 Tus. t. 1 m³ = 0,6 t.

The total export from the Baltic countries of forest products (timber, wood, wood pulp, paper and cardboard) distributed on importcountries. 1934.

Metric tons (0000's omitted). Tons: Cubic metres = 0,6.

tive Betydning er dog langt mindre end for Bacon og Smør. 1934 udgjorde Ægeksporten 7 % af Danmarks samlede Udførsel, og den tilsvarende Andel var for Finland, Estland og Polen kun 2—3 %.

Under Landbrugseksporten maa endnu nævnes *Ost og kondenseret Mælk*. Omraadet leverede 1934 9 % af Verdens Nettoeksport af Mælk — væsentlig fra Danmark — og 6 % af Eksporten af Ost, navnlig fra Danmark og Finland.

Handelen med *levende Dyr* er for Danmarks Vedkommende ret betydelig, men underkastet store Variationer efter det tyske Markeds Afsætningsmuligheder. 1934 leverede denne Udførsel 2 % af Danmarks samlede Udførsel. Den relative Betydning er saaledes langt større i Litauen, hvor Udførslen af levende Dyr ofte udgør 1/10 af hele Udførslen.

Minedrift.

Med mineralske Krafstoffer er Østersøområdet med den her benyttede Begrænsning forholdsvis daarligt udrustet. Kun Polen er i den Henseende begunstiget fra Naturens Side. I de store *Stenkullejer* i Øvre Schlesien produceres aarligt ca. 30 Mill. t., hvoraf $\frac{1}{3}$ kan eksporteres (Fig. 20). Polen kæmper saaledes med U. S. A. om Trediepladsen paa Kuleeksportmarkedet — efter England og Tyskland — og Kuludførslen udgjorde 1934 16 % af Polens samlede Eksport. Den havde altsaa en lignende Værdi som Tømmerudførslen.

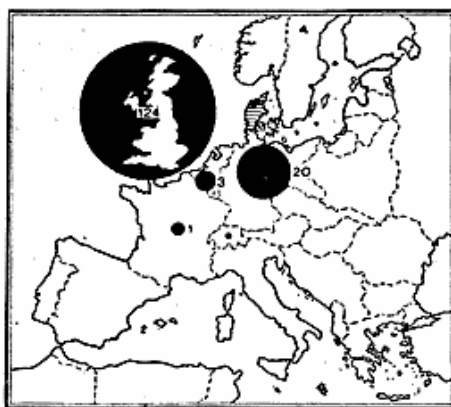

Fig. 19. Danmarks Smørekseport fordelt paa Importlande. 1934. Tus. t. Denmark's Butterexport distributed on importcountries. 1934. Metric tons (000's omitted).

Det skandinaviske Skjold er forholdsvis rigt paa Malme, men kun de lappiske og mellemsvenske *Jernmalmlejer* har faaet virkelig Betydning for Handelen. Af Sveriges samlede Udførsel leverede Jernmalm 1934 7 %, af Norges Udførsel samme Aar 1,5 %. Men Udførslen fra Sverige — 7 Mill. t. — var 10 Gange saa stor som Norges Malmeksport og udgjorde i Virkeligheden $\frac{1}{4}$ af hele Verdenseksporten af Jernmalm (Fig. 21).

Skulde man ud over de to Hovedprodukter Stenkul og Jernmalm nævne nogle Produkter af mineralsk Oprindelse, som er af Betydning for Udførslen, maatte det være *Mineraloliederivater* og *Sten*.

4 % af Polens Eksport udgjordes 1934 af Nafta, Gasolin, Benzin, Paraffin og andre Olierivater, og denne Eksport var baseret paa Forekomsten af Oliekilder i det sydlige Galizien ved Karpathernes Nordrand (Borgslavfeltet).

Granit og andre Stenarter eksporteres i mere eller mindre bearbejdet Form fra Norge, Sverige og Finland. Denne Udførsel har ligesom den polske Udførsel af Olierivater en Værdi af ca. 12 Mill. skand. Guldkr., d. v. s. $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{5}$ af Værdien af Polens Kuleeksport eller Sveriges Jernmalmeeksport.

Fiskeri.

„Østersølandene“ havde 1934 en samlet Fiskefangst, der var paa Størrelse med Storbritanniens — ca. 1 Mill. t. Heraf indbragtes 75 % til norske Havne, 10 % til svenske og 9 % til danske Havne. Randstaterne havde tilsammen ikke saa stor Fangst som Danmark.

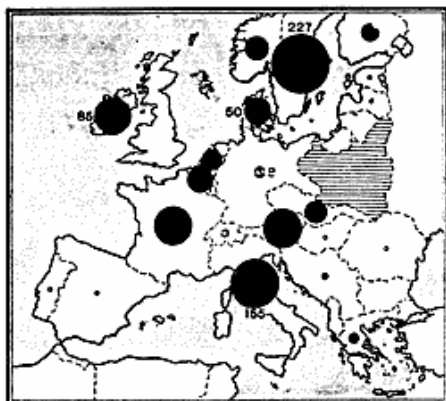

Fig. 20. Polens Kuleksport fordelt paa Importlande. 1934. 10 Tus. t. 55 Tus. t. gik til Ægypten. Polands coalexport distributed on importcountries. 1934. Metric tons (0000's omitted). 55 thousands metric tons went to Egypt.

Norge er faktisk det eneste af disse Lande, hvor Eksporten af *Fisk og Fiskeprodukter* har faaet dominerende Indflydelse paa Handelen. Det skyldes ikke mindst den stærke Udvikling, som har præget Fiskehermetik-industrien og Fiske- og Hvalolie-industrien. Af Norges samlede Eksportværdi leverede Fiskeri og tilknyttede Industrigrene saaledes i 1934 ca. 25 %. Halvdelen af denne Eksport var industrielt bearbejdet, idet 6 % af Norges samlede Udførsel faldt paa Olie, 3 % paa Mel og 5 % paa Hermetik. Eksporten af ikke industri-

elt behandlet Fangst udgjorde tilsammen 12 % af Norges Udførsel, fordelt omtrent ligeligt paa de 4 Grupper Klipfisk, Tørfisk, salt og fersk Sild samt „anden fersk Fisk“, d. v. s. Hellefisk, Flynder, Havkal og Laks m. m.

Den norske Fiskeriudførsel havde 1934 en Værdi af ca. 150 Mill. sk. Guld kroner. Til Sammenligning tjener, at den danske Fiskeeksport — overvejende Rødspætter — havde en Værdi af 20 Mill. sk. Guldkr. og den svenske en Værdi af 4 Mill. sk. Guldkr.

Industri.

Intet af de baltiske Lande er et udpræget Industriland. Det viser sig bl. a. derved, at Industrien ikke beskæftiger saa mange Mennesker som Landbruget; det gælder selv i det i industriel Henseende højst udviklede af Østersølandene, nemlig Sverige, hvor 32 % af Befolkningen lever af Industri, men 41 % af Landbrug. I øvrigt kan Forholdet groft skitseres saaledes: I de skandinaviske Lande lever 30 % af Befolkningen af Industri, i Finland og Estland 20 %, i Letland 15 % og i Litauen og Polen 10 %. I samme Rækkefølge vokser Landbrugsbefolkningen fra 35 % til 70—80 % af den samlede Befolkning.

Medens Størrelsen af den industrielt beskæftigede Befolkning giver et ret godt Udtryk for Industriens Udvikling i de forskellige Lande, er det vanskeligt at bestemme denne udfra Industrivarernes Andel i Eksporten (og Importen). I moderne Statistik er *Industri* og *Industrivarer* nemlig ikke tilsvarende Begreber.

Folkeforbundsstatistikken angiver saaledes for 1934, at Eksporten af „Færdigvarer“ skulde have mindst Betydning for Litauen og Danmark — 8 % af samlede Udførsel. Det vilde være meget forkert, om man heraf vilde udlede, at Danmarks industrielle Udvikling kunde sammenlignes med Litauens og skulde staa tilbage for Norges, Polens, Estlands eller Letlands, fordi „Færdigvarer“ udgør 19—26 % af disse Landes samlede Eksport.

Det maa i denne Forbindelse erindres, at Gruppen „Færdigvarer“, industrielle Helfabrikata, udelukker en Række Produkter, som har gennemgaaet en betydelig industriel Forarbejdning. Det gælder Nærings- og Nydelsesmidler som Bacon, Smør, Ost, og Mælk samt Halvfabrikata af Træ og Metal. Altsaa netop de Varer, som dominerer i Østersølandenes Eksport. Østersøomraadets betydelige Eksportindustrier frembringer i Virkeligheden kun i ringe Omfang „Industrivarer“. Men de giver animalske Produkter en afsluttende, forholdsvis ringe, men dog ikke uvæsentlig industriel Forædling, eller de forarbejder af Raastoffet Træ Halvfabrikata som savet og høvlet Tømmer, mekanisk Træmasse og Cellulose.

Kun i et af Østersølandene, Sverige, har Udførslen af Helfabrikata faaet virkelig Betydning for Eksporten. For det første leverer Papirindustrien ligesom i Norge og Finland ca. 10 % af den samlede Eksportværdi. Men derudover havde Sverige 1934 en meget stor Udførsel af Helfabrikata af Metal. Ialt udgjorde denne Eksport ca. 25 % af Landets samlede Eksport. Den omfattede med en Trediedel Arbejder af Metal, især Jern- og Staalarbejder. En anden Trediedel udgjordes af Maskiner og Apparater, saasom Forbrændings- og Varmluftsmotorer, Landbrugsmaskiner, Mælkeskumningsmaskiner og Seperatorer; endvidere elektriske Generatorer og Transformatorer samt Telefon- og Telegrafapparater. Hertil kommer endelig, at Sverige har en betydelig Eksport af Skibe og Baade, Vaaben og Ammunition samt sidst, men ikke mindst, Kuglelejer.

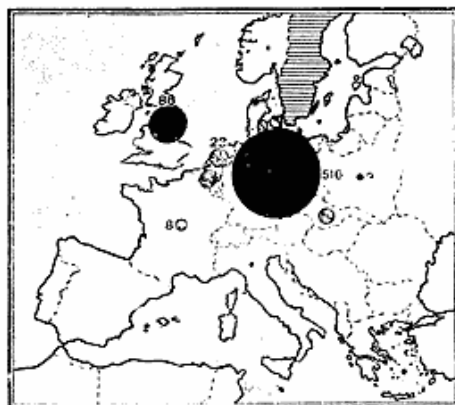

Fig. 21. Sveriges Jernmalmeksport fordelt paa Importlande. 1934. 10 Tus. t. 122 Tus. t. gik til U.S.A. og 11 Tus. t. til Canada.

Swedens export af iron ore distributed on importcountries. 1934. Metric tons (0000s omitted). 122 thousands metric tons went to U.S.A., and 11 thousands metric tons went to Canada.

For de øvrige Østersølande har Udførslen af Helfabrikata langt mindre Værdi. Danmark udfører Skibe, Biler og Maskiner, Norge Salpeter (Fig. 22) og Estland Textilvarer. Svarende til henholdsvis 7 %, 8 % og 15 % af disse tre Landes samlede Eksportværdi i 1934. Dertil kommer Papireksporten, som 1934 udgjorde 12 % af Finlands Udførsel, 10 % af Norges og 3 % af Estlands.

En Sammenligning mellem Østersølandene med Henblik paa Industriens Fremtidsmuligheder falder ikke særlig gunstig ud for Danmarks Vedkommende. Navnlig ikke, hvis man udelukkende tager Hensyn til de naturlige Muligheder. Af Kraftkilder ejer vi saa godt som ingen, ingen Vandkraft, ingen Kul, ingen Olie (?). Fra Naturens Side er de østbaltiske Stater i Virkeligheden næsten lige saa gunstigt stillede som Danmark. De har ganske vist daarligere Havneforhold, d. v. s. ringere Importforhold; men til Gengæld har Estland praktisk talt Selvforsyning med Brændselsstof (estisk Brandskifer), og Letland har Vandkraft. Kun Litauens Forhold er væsentlig daarligere end Danmarks. Hvad de øvrige nordiske Lande og Polen angaar, da har det sidstnævnte Land rige Kullejer, medens Norge, Sverige og Finland har meget værdifulde Energiforraad i Elvene, og Udnyttelsen af denne Kraft øges Aar for Aar.

Østersøomraadets vigtigste Raastof er Træet, d. v. s. Skovene. Sverige og Finland ejer hver henimod $\frac{1}{4}$ Mill km² Skov, Polen og Norge ca. 80 Tus. km², Letland 16 Tus. km², Estland og Litauen 10 Tus. km² og Danmark knap 4 Tus. km². Finland og Sverige har saaledes det bedste Grundlag for Masse- og Papirindustrien, medens Danmarks naturlige Muligheder er meget smaa. I den Forbindelse kan der dog være Grund til at gøre opmærksom paa, at et Land som Holland, der er endnu skovfattigere end Danmark, har udviklet en meget betydelig Papirindustri, der 1934 kunde eksportere ca. 40 % af Produktionen, eller næsten halvt saa store Kvantiteter som Finland.

Endnu maa Hermetikindustrien fremhæves, som en af de Industrier, der vil kunne udnytte indenlandske Raastoffer. Den Gren, der er baseret paa Landbrugets Produktion, er vel bedst udviklet i Danmark, men i det hele svagt stillet. Derimod har Norge oparbejdet en meget betydelig Industri, som fremstiller Fiskerikonserves, Hvalolie m. m., Produkter, som især afsættes i U. S. A. og England. Af de øvrige Østersølande har navnlig Danmark Mulighed for at fremme Fiskeriet, og der er næppe Tvivl om, at en betydelig Kapitalanbringelse i dette Erhverv og tilknyttede Industrivirksomheder vil kunne skaffe Danmark Eksportmuligheder

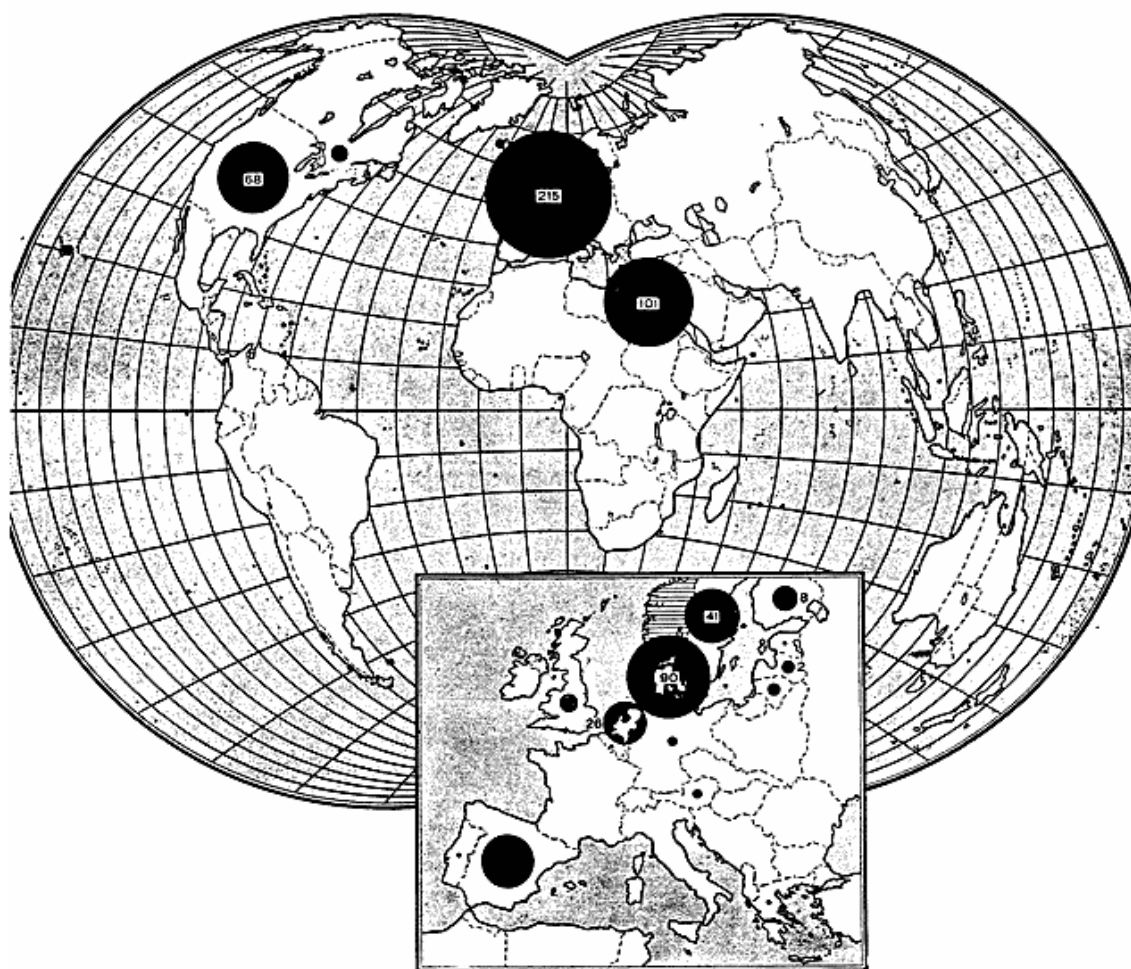

Fig. 22. Norges Eksport af Salpeter fordelt paa Importlande. 1934. Tus. t.
Norways export of nitrate of lime distributed on importcountries. 1934.
Metric tons (000's omitted).

paa Markeder, hvor dansk Eksport under de nuværende Forhold staar meget svagt.

III. Østersølandenes Import.

Importen til Østersølandene har i det store og hele en ret ensartet Karakter, og den skal her kun omtales ganske kort for at fremhæve de vigtigste Karakterer.

Importen af *Nærings- og Nydelsesmidler* har relativ størst Betydning — 20-25 % af den samlede Import — i Finland og Norge, hvor baade Jordbundsforhold og Klima hæmmer Dyrkningen af Korn og andre Kulturplanter (bl. a. Sukkerroer). I Sverige og Danmark er Importværdien for denne Gruppe relativ mindre, men Danmark har paa Grund af det i Forhold til Arealet meget store Husdyrhold

dog en meget stor Kornimport. For de østbaltiske Lande og Polen udgør Indførslen af Nærings- og Nydelsesmidler i Reglen kun ca. 10 % af hele Indførslen.

Medens Polen har et stort Eksportoverskud af Korn, og de østbaltiske Lande i de seneste Aar har opnaaet at kunne forsyne Hjemmemarkedet, er Norden, som allerede fremhævet, til Dels henvist til Import. I de sidste 10—15 Aar har Sverige dog nærmet sig stærkt til Selvforsyningsstadiet. I Gennemsnit for 1932—34 importerede Sverige 11 % af Kornforbruget, svarende til 3.5 % af Landets Importværdi. For samme Periode indførte Finland, Danmark og Norge henholdsvis 15 %, 32 % og 61 % af Kornforbruget, svarende til 8 %, 10 % og 6 % af disse Landes samlede Indførsel i disse Aar.

Polen aarlige Kornforbrug — 12 Mill. t. — er lige saa stort som det samlede Forbrug i de andre Østersølande. Der er i Virkeligheden intet overraskende heri; thi Polen har $\frac{2}{3}$ af Omraadets Befolkning og Halvdelen af Omraadets Husdyrhold.

Norge, Finland og Estland maa importere næsten hele Sukkerforbruget, svarende til 2—5 % af disse Landes samlede Indførsel. Danmark og Sverige har derimod næsten Selvforsyning og Polen en stor Udførsel.

Endnu kan det nævnes, at *Frugter, Kaffe og Tobak* for alle Landene er vigtige Indførselsartikler, som hver især andrager 2—4 % af Importværdien.

Under *Raastofindførslen* kan for alle Østersølandene, med Undtagelse af Polen, fremhæves *Brændselsstofferne*, Kul, Koks, Cinders m. m. samt Olie og Olierivater. For de skandinaviske Lande og Estland udgør denne Import 1934 12—14 % af hele Importen, for Finland og Litauen 8—10 %, men for Estland kun 4 %, idet Brandskiferen her leverer Hovedparten af Brændselsforbruget.

Indførslen af *Metaller* — især Jern og Staal, dernæst Kobber — er navnlig af Betydning i Polen og Sverige, men ogsaa Danmark og Norge har en forholdsvis betydelig Indførsel af disse Raamaterialer.

Ogsaa Tekstilindustrien har naaet den højeste Udvikling i Polen og Sverige, og disse Lande har langt større Indførsel af *Tekstilaraastoffer* end de øvrige Østersølande. 1934 havde Omraadet en samlet *Bomuldsindførsel* paa 132 Tus. t., heraf 50 % til Polen og 25 % til Sverige, svarende til 14 % af Polens og 3 % af Sveriges Importværdi. Den relative Importværdi er for Letland, Estland og Finland henholdsvis 5 %, 10 % og 4 %, men for Danmark og

Norge ikke 1 %. For *Uldindførslen* er Forholdene tilsvarende. En samlet Import paa 31 Tus. t. fordeltes 1934 med Halvdelen til Polen og en Trediedel til Sverige. Af Polens samlede Indførselsværdi androg Uld 10 %, af Sveriges kun 2 %. Det er bemærkelsesværdigt, at mere end 25 % af Polens Indførselsværdi falder paa Tekstilaastoffer.

Danmark indtager blandt Østersølandene en Særstilling ved den store Import af Træ og Raastoffer til Landbruget. Importen af uforarbejdet eller groft forarbejdet *Træ* udgjorde 1934 4 % af Danmarks Indførsel. Endnu vigtigere er *Landbrugets Raastofimport*, som androg 9—10 % af den samlede Import. Det drejer sig dels om *Foderstoffer*, især Bomulds- og Solsikkefrøkager, dels om *Godningsstoffer* som Kalksalpeter, Kali, Chilesalpeter og Raafosfat.

Den vigtigste Del af Østersølandenes Indførsel falder, som man vilde vente det, paa *Industrivarer*.

Polens store Import af Tekstilaastoffer bevirker, at Industriwareimporten bliver forholdsvis ringe — 30-35 % af Landets samlede Importværdi. I de nordiske Lande andrager den 40—50 % af Importen, og i de østbaltiske Lande falder i Reglen over Halvdelen af Importværdien paa Industrivarer.

Et Par Varegrupper skal omtales lidt nærmere. Først vil vi undersøge *Tekstilvarernes* Betydning for Indførslen. Den er mindst i Polen og Finland, hvor Tekstilwareimporten 1934 androg 7—8 % af den samlede Import. For de skandinaviske Lande og for de østbaltiske Lande var den tilsvarende Andel 13—16 % af Importen. Det maa dog bemærkes, at Estlands Eksport af Tekstilvarer i Reglen har større Værdi end Importen af Tekstilvarer. For de øvrige Lande er der derimod Tale om et Importoverskud. Det gælder ogsaa Sverige, til Trods for at dette Land, som det tidligere er fremhævet, har en relativ veludviklet Tekstilindustri.

Maskiner og Transportmidler betyder i Reglen næsten lige saa meget for Importen, som Tekstilvarer. For Danmark var denne Gruppens Andel i den samlede Indførsel 1934 6,4 % og for Polen 8,6 %. Men for de øvrige Lande laa Procenten højere, mellem 10 % og 13 %, ja, for Norges Vedkommende drejede det sig endog om 15 % af Indførslen. En Trediedel af dette Beløb betaltes dog for Nybygninger til den norske Handelsflaade.

Iøvrigt har Importen af Industrivarer en meget varierende Sammensætning. Det vil dog føre for vidt at komme ind paa de enkelte Færdigvarers Betydning.

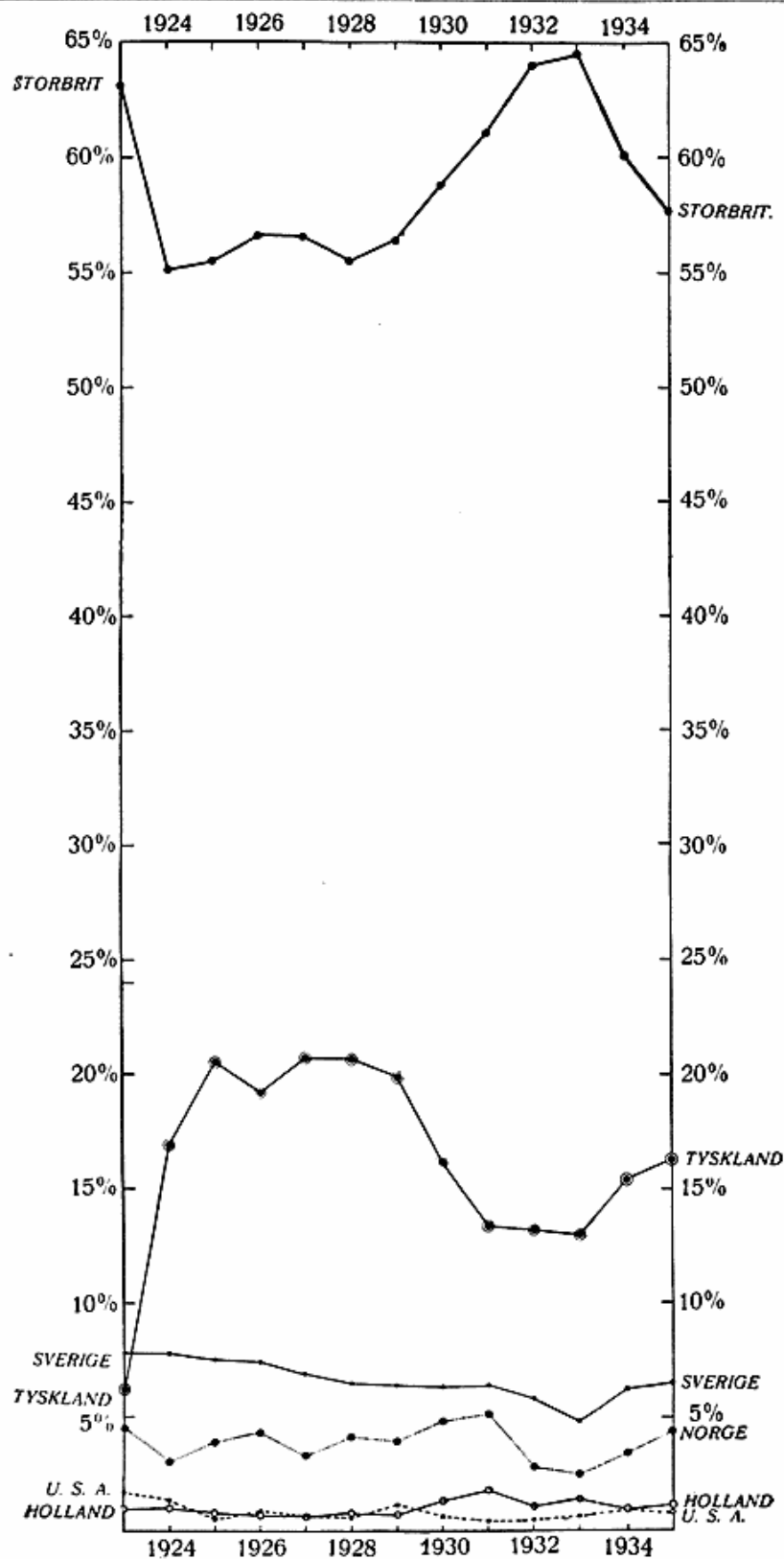

Fig. 23. Danmarks Eksport fordelt paa Importlande.
Denmarks export distributed on importcountries.

IV. Østersølandenes vigtigste Handelsforbindelser.

Storbritanniens Handel med Østersølandene.

De her behandlede Østersølande leverede 1934 12 % af Storbritanniens Indførsel og modtog 9—10 % af Eksporten. Mere end $\frac{1}{3}$ af denne Handel falder paa Danmark. Sverige kommer som Nr. 2, men dets samlede Omsætning med England svarede kun til 60 % af Danmarks.

Med Undtagelse af Norge har alle Østersølandene aktiv Handelsbalance med Storbritannien. Forholdet er særlig udpræget for Danmark, Finland og Estland.

Tager man Østersøområdet under et, viser det sig, at Udførslen til Storbritannien har næsten $1\frac{1}{2}$ Gange saa stor Værdi som Ind-

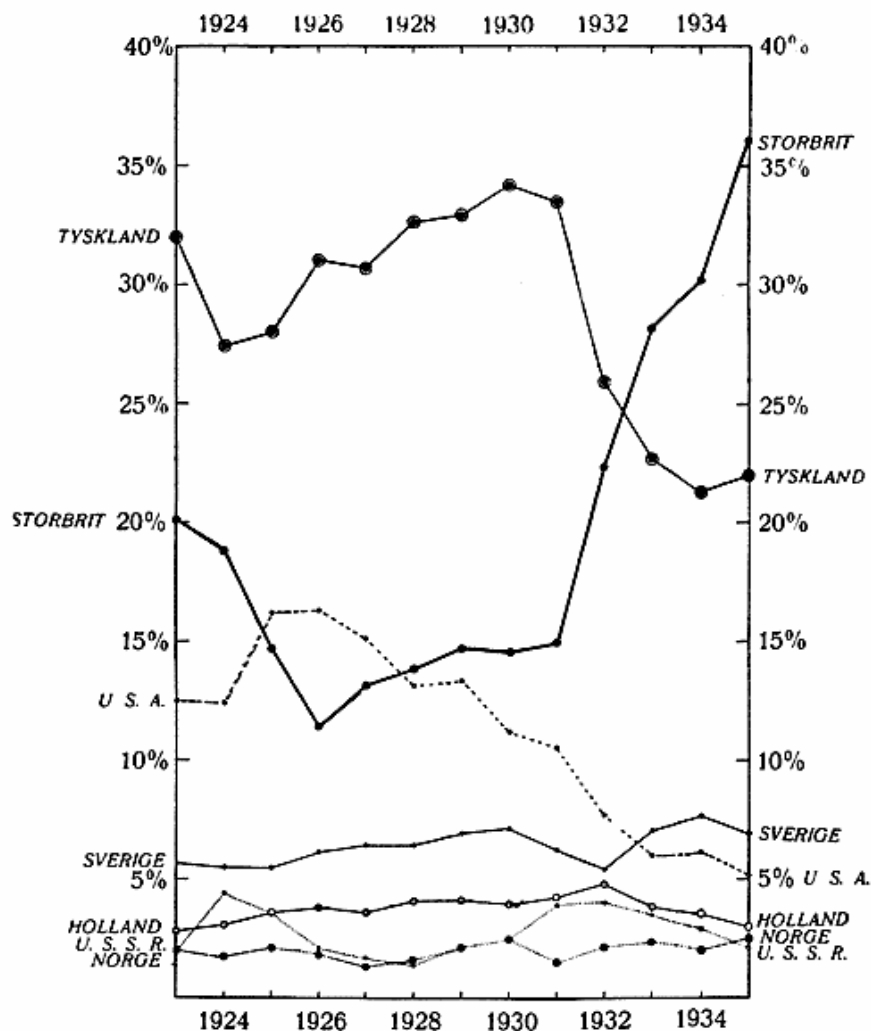

Fig. 24. Danmarks Import fordelt paa Eksportlande.
Denmarks import distributed on exportcountries.

førslen derfra. 1935 gik 36 % af Landenes samlede Eksport til England, men kun 24 % af Importen kom fra dette Land.

Som *Eksportmarked* har Storbritannien størst Betydning for Danmark, som aarlig afsætter 55—65 % af Udførslen dertil. For Finland drejer det sig om 40—45 %, og siden 1932 gælder noget lignende for Litauen. Dernæst kommer Estland og Letland. 35—40 % af Estlands Udførsel afsættes i Storbritannien. For Letland er dette Markeds Betydning mere varierende, idet dets Andel i Eksporten har varieret mellem 25 og 45 %. Endelig har Sverige og Norge gennem hele Efterkrigsperioden afsat 25—30 % af Udførslen i Storbritannien; hvorimod Polens Udførsel til dette Land først siden 1933 har udgjort ca. 20 % af den samlede Udførsel.

Hvad *Importen fra Storbritannien* angaar, laa Forholdene før 1931 ret stabilt. Og Storbritanniens Andel i Østersølandenes Import var saaledes for Norge 20—25 %, for Sverige 15—20 % og for Danmark og Finland ca. 15 %. De østbaltiske Lande og Polen hentede derimod kun 7—10 % af Importen i Storbritannien.

Efter 1931 har den britiske Eksport gjort et stærkt Fremstød paa Østersømarkedet og navnlig i de Lande, der, som Danmark og Finland, havde en udpræget aktiv Handelsbalance med Storbritannien. Fra 1931—35 voksede Storbritanniens Andel i Danmarks Import saaledes fra 15 % til 36 %, dets Andel i Finlands Import fra 13 % til 24 % og i Litauens Import fra 7 til 37 %. Den sidste Stigning svarer til en fuldstændig Omlægning af Litauens Handel fra Tyskland til Storbritannien, og denne Nyorientering er en Følge af det spændte politiske Forhold, som i de senere Aar har udviklet sig mellem Litauen og Tyskland. Storbritannien har ogsaa faaet større Indflydelse paa Estlands og Litauens Import; derimod mærkes det mindre for Sveriges og Polens Vedkommende. Norge har i Kraft af sin passive Handelsbalance med Storbritannien kunnet undgaa at forøge Indførslen derfra.

Tysklands Handel med Østersølandene.

1934 kom godt 10 % af Tysklands Indførsel fra Østersølandene og 13 % af Udførslen afsattes i disse Lande. Omkring $\frac{1}{3}$ af denne Handel er rettet mod Sverige, der har noget større Handel med Tyskland end Danmark. Det er bemærkelsesværdigt, at Tysklands Udførsel til Holland er næsten lige saa stor som Udførslen til hele Østersøområdet ($\div$ U. S. S. R.).

De nordiske Lande og Letland har altid haft udpræget passiv Handelsbalance med Tyskland, og i Virkeligheden har intet af

Østersølandene gennem længere Periode haft tydelig aktiv Balance overfor Tyskland.

Det tyske Marked aftog indtil 1930 ca. 50 % af Litauens Udførsel. I de følgende 5 Aar faldt denne Andel paa Grund af de tidligere omtalte politiske Forviklinger til 4 %! En lignende Nedgang kan konstateres i Polens Udførsel til Tyskland. Den faldt i Aarene 1923—35 fra 50 % til 15 % af Polens samlede Udførsel. Under og efter Verdenskrisen har Tyskland derfor haft større Betydning for Eksporten fra Letland og Estland, hvoraf 25—30 % afsættes i Tyskland; 1934 gik endog 34 % af Letlands Eksport til Tyskland. — Indtil Krisen aftog Tyskland i en Aarrække ca. 20 % af Danmarks Udførsel. Denne Andel faldt til 13 % i Aarene 1931—33, men er nu igen stigende (1935: 17 %). De øvrige nordiske Lande har gennem hele Efterkrigsperioden afsat 10—15 % af Eksporten i Tyskland.

Samtidig med at Polens og Litauens Eksport til Tyskland er faldet kolossalt, har disse Lande formindsket Indførslen af tyske Varer i et tilsvarende Omfang. Ogsaa for de øvrige Østersølande bevirker det britiske Fremstød omkring 1931 en Nedgang i Importen fra Tyskland. I Aarene inden Krisen modtog Estland, Sverige og Danmark saaledes 30-35 % af Importen fra Tyskland. 1935 var Tysklands Andel i disse Landes Indførsel henholdsvis 26%, 24% og 22 %. Forholdet er endnu mere udpræget for Finlands Vedkommende. Fra 1929 til 1935 formindskedes Finlands Import fra Tyskland saaledes fra 38 % til 20 % af den samlede Import. — I en Del af Landene mærker man i 1934 og 1935 dog igen en Stigning i den relative Værdi af Importen fra Tyskland. Dette Forhold er mest udpræget for Letlands Vedkommende; men meget tyder paa, at Tyskland i Løbet af en Aarrække vil genvinde en betydelig Del af det tabte Marked i Østersøregionen.

U. S. A.s Handel med Østersølandene.

Østersølandenes Handel med U. S. A. er ret veludviklet, men dog betydelig mindre end Handelen paa Storbritannien og Tyskland. Og for U. S. A. svarer Handelen med Østersølandene da ogsaa kun til 3—4 % af den samlede Handelsomsætning.

U. S. A. sælger en Række forskellige Produkter, saasom Bomuld, Olie, Tobak og Hvede samt Biler, Bildele og andre Industrivarer. Derimod er Papirmasse og Papir de eneste Varer, der har Betydning for U. S. A.s Indførsel fra Østersølandene. For Finland, Sverige og Norge andrager Eksporten af Masse og Papir henholdsvis 50 %, 30 % og 25 % af den samlede Eksport. I de øvrige Lande leverer Masse- og Papireksporten kun en mindre Del af Udførslen.

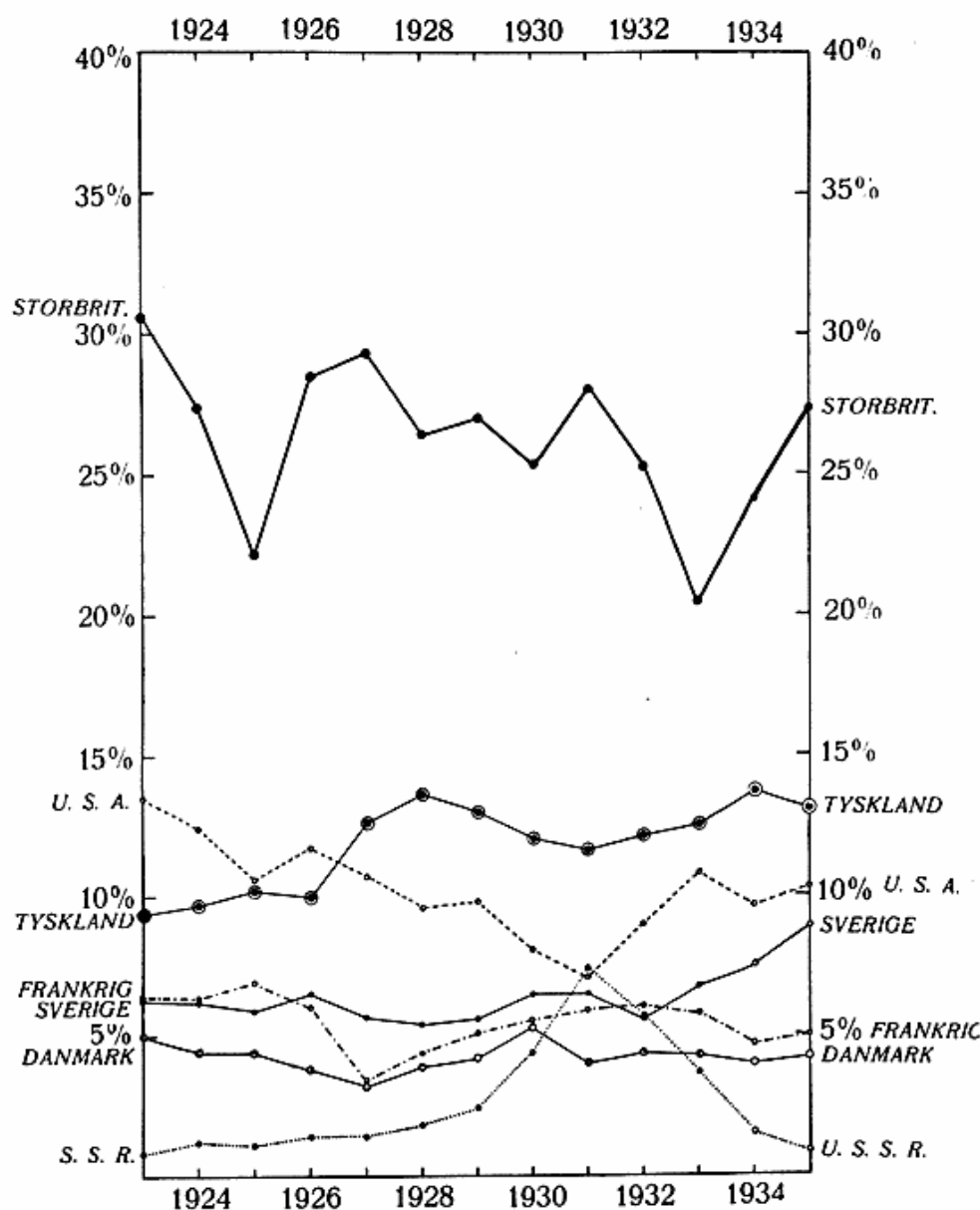

Fig. 25. Norges Eksport fordelt paa Importlande.
Norways export distributed on importcountries.

Det er derfor karakteristisk, at de tre førstnævnte Lande kan eksportere til U. S. A. for lige saa stort et Beløb, som de køber for i dette Land; hvorimod Danmark, Polen og de østbaltiske Lande har udpræget passiv Balance i Handelen med U. S. A.

Sverige afsætter i Reglen 10—12 % af den samlede Eksport i U. S. A. For Norge drejer det sig om ca. 10 %, og med de senere Aars stærkt stigende Eksport af Masse- og Papir fra Finland, har U. S. A. faaet en lignende Betydning for dette Lands Eksport. Hvad

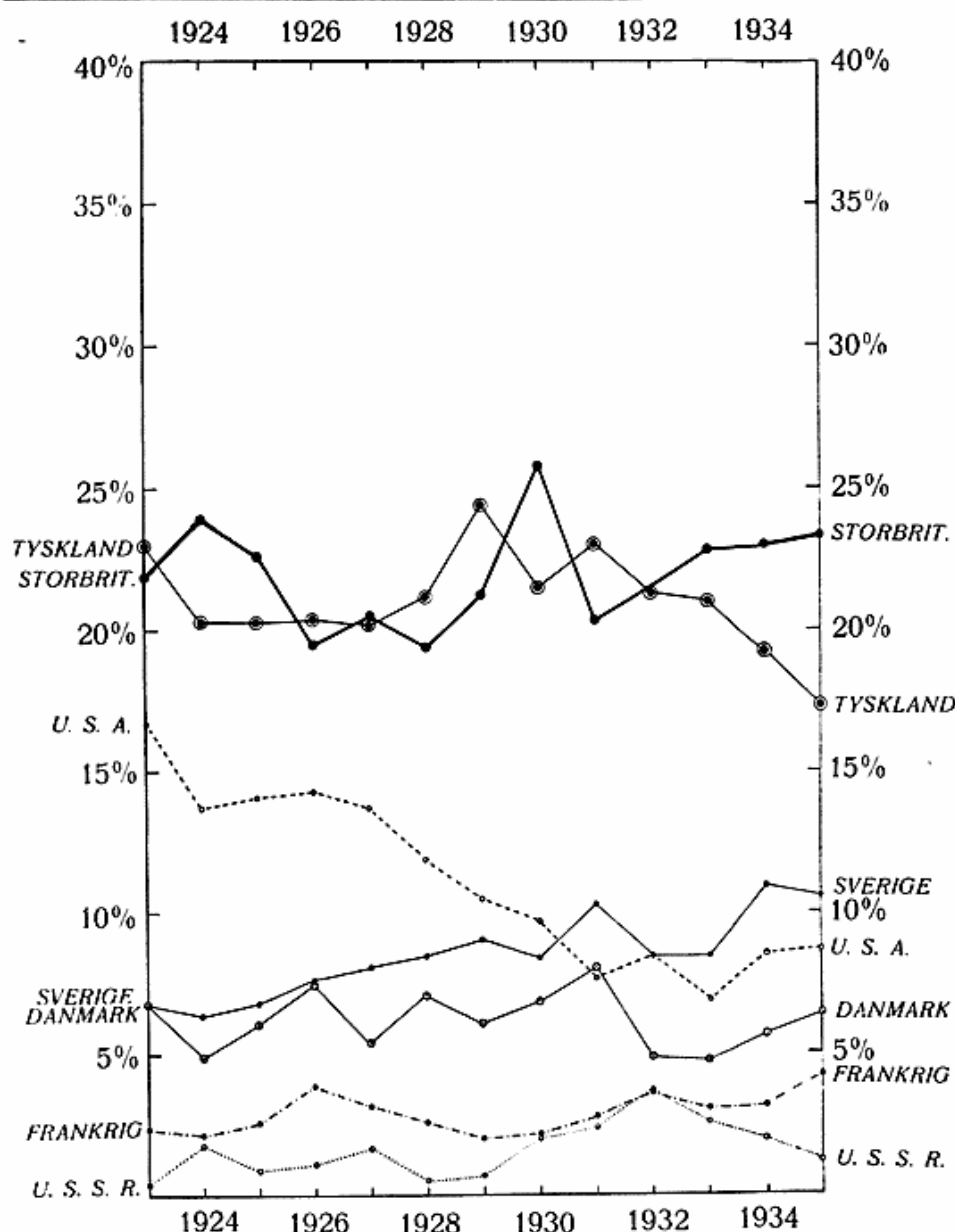

Fig. 26. Norges Import fordelt paa Eksportlande.
Norways import distributed on exportcountries.

de øvrige Lande angaar, modtager U. S. A. kun een eller et Par Procent af deres samlede Udførsel.

U. S. A.s Andel i Østersølandenes Import har gennem Størstedelen af Efterkrigsperioden været jævnt aftagende. For Danmarks Vedkommende faldt U. S. A.s Andel i Indførslen i Tiaaret 1926—35 fra 26 % til 5 %. For de øvrige nordiske Lande og Estland er Faldet ringere, men dog tydeligt, gennemgaaende fra 15 % til ca. 10 %. Letland og navnlig Litauen har altid haft en forholdsvis

ringe Import fra U. S. A., og for disse Lande mærkes der derfor ikke nogen tydelig Nedgang. Det samme gælder Polen, som stadig henter ca. 15 % af Indførslen i U. S. A.

V. Østersølandenes Handel fordelt paa Import- og Eksportlande.

Danmark (Fig. 23 og 24).

Danmarks Udførsel er mere ensidig britisk orienteret, end det er Tilfældet for noget af de øvrige Østersølande. I Aarene efter Kri-gen har Storbritannien gennemgaaende aftaget 60 % af vor Udførsel. Vort næstvigtigste Marked er Tyskland, der før Krisen aftog ca. 20 % af Udførslen, men i Aarene 1930—35 kun ca. 15 %. Vort tredje Eksportmarked er allerede af forholdsvis underordnet Betydning, i 1935 gik kun 4,6 % af Danmarks Udførsel til Sverige.

Indførslen har baade før Krisen og under Krisen været bedre fordelt paa Verdensmarkedet. Men der er dog i de seneste Aar sket meget betydelige Ændringer; navnlig lægger man Mærke til, at Tyskland og England har skiftet Plads. I Aarene 1926—31 leverede Tyskland ca. 30 % af Danmarks Indførsel og Storbritannien ca. 15 %. Tysklands Andel faldt til 23 % i 1933 og har i de følgende to Aar ligget lidt lavere. Derimod har Storbritanniens Andel i Indførslen været voksende Aar for Aar efter 1931 (15 %) — over 22 %, 28 %, 30 % til 36 % i 1935. Denne Udvikling, som er fremtvunget ved Handelsaftaler, der skal sikre den danske Eksport til England, har ikke alene medført, at England 1935 havde større Andel i Danmarks Indførsel end nogensinde, men man maa endog tilbage til Førkrigsaaarene for at finde Tyskland i en tilsvarende dominerende Stilling paa Danmarks Importside.

En anden karakteristisk Følge af de senere Aars internationale Handelsprincipper — Køb og Salg i Forhold 1:1 — viser sig i Danmarks aftagende Indførsel fra U. S. A. I Tyverne havde U. S. A. og Storbritannien praktisk talt lige stor Andel i Indførslen til Danmark. 1929 leverede U. S. A. saaledes 13 % af vor samlede Import. Men i 1935 var det tilsvarende Tal 5 %. Og i Aarene 1933—35 har Danmark faktisk importeret mere fra Sverige end fra U. S. A.

Norge (Fig. 25 og 26).

Storbritannien er Norges vigtigste Handelsforbindelse og har gennem en Aarrække aftaget 25—30 % af Eksporten. Tysklands Andel har gennemgaaende været halvt saa stor, men er dog vokset fra 9 % i 1923 til 13 % i 1935. Endvidere har Norge en ret betyde-

lig Udførsel til U. S. A., og i en Aarrække indtil 1927 havde denne Udførsel større Værdi end Udførslen til Tyskland. Efter disse tre Hovedmarkeder maa man nævne Sverige, Frankrig og Danmark, der hver især modtager 6—4 % af Norges Eksport.

I Modsætning til de andre Østersølande har Norge passiv Handelsbalance med Storbritannien. Og paa Norges Importside er Storbritannien og Tyskland jævnbyrdige, saaledes som Stillingen har været gennem alle Efterkrigsaaarene. Dog gaar Udviklingen i Perioden 1931—1935 i Retning af en britisk Førerstilling. 1935 kom 23 % af Importen fra Storbritannien og kun 17 % fra Tyskland. Under Kriseaaarene har Storbritannien saaledes konsolideret sin Stilling paa det norske Marked. Forholdet er dog ikke nær saa udpræget som i Danmark, hvilket hænger sammen med, at den norske Eksport er langt mindre afhængig af det engelske Marked end den danske Eksport. Dertil kommer, at en Gennemførelse af Handelsprincippet 1:1 imellem Norge og England vil virke i Norges Favør.

Tre Lande leverer mellem 5 % og 10 % af Norges Import. Det er Sverige, U. S. A. og Danmark. U. S. A.s Betydning er mindsket uafbrudt gennem Efterkrigsperioden; 1923 leverede U. S. A. saaledes ikke mindre end 17 % af Norges Import, men i 1935 var denne Andel faldet til 9 %. Derimod er Sveriges Indflydelse tiltagende. I Aarene 1923—35 voksede dets Andel i Norges Import fra 7 % til 11 %.

Sverige (Fig. 27 og 28).

Sveriges Udførsel har i Aarene efter Krigen vist en ret konstant Fordeling paa Importlandene. Den vigtigste Aftager er ligesom for de andre skandinaviske Lande, Storbritannien, som modtager 25 %—30 % af den samlede Udførsel. Dernæst kommer Tyskland og U. S. A. med henholdsvis 10—15 % og 10—12 %. I den næste Sekundærgruppe findes Danmark, Norge og Frankrig. Hvert af disse Lande modtager aarligt 5—7 % af Sveriges Udførsel.

Undersøger man hvorledes Sveriges Indførsel fordeler sig paa Lande, viser det sig, at Tyskland og Storbritannien ogsaa er de vigtigste Leverandørlande. Men de har byttet Rolle, saaledes at Tyskland er Nummer 1 og England Nummer 2. Sverige har altsaa stadig den samme Importfordeling, som Danmark havde før det ved de engelske Handelsaftaler blev tvunget til at forøge Importen fra England paa Bekostning af Importen fra Tyskland. Men som det ses af Diagrammerne, har Udviklingen under Kriseaaarene dog ogsaa i Sverige været til Gunst for Storbritannien.

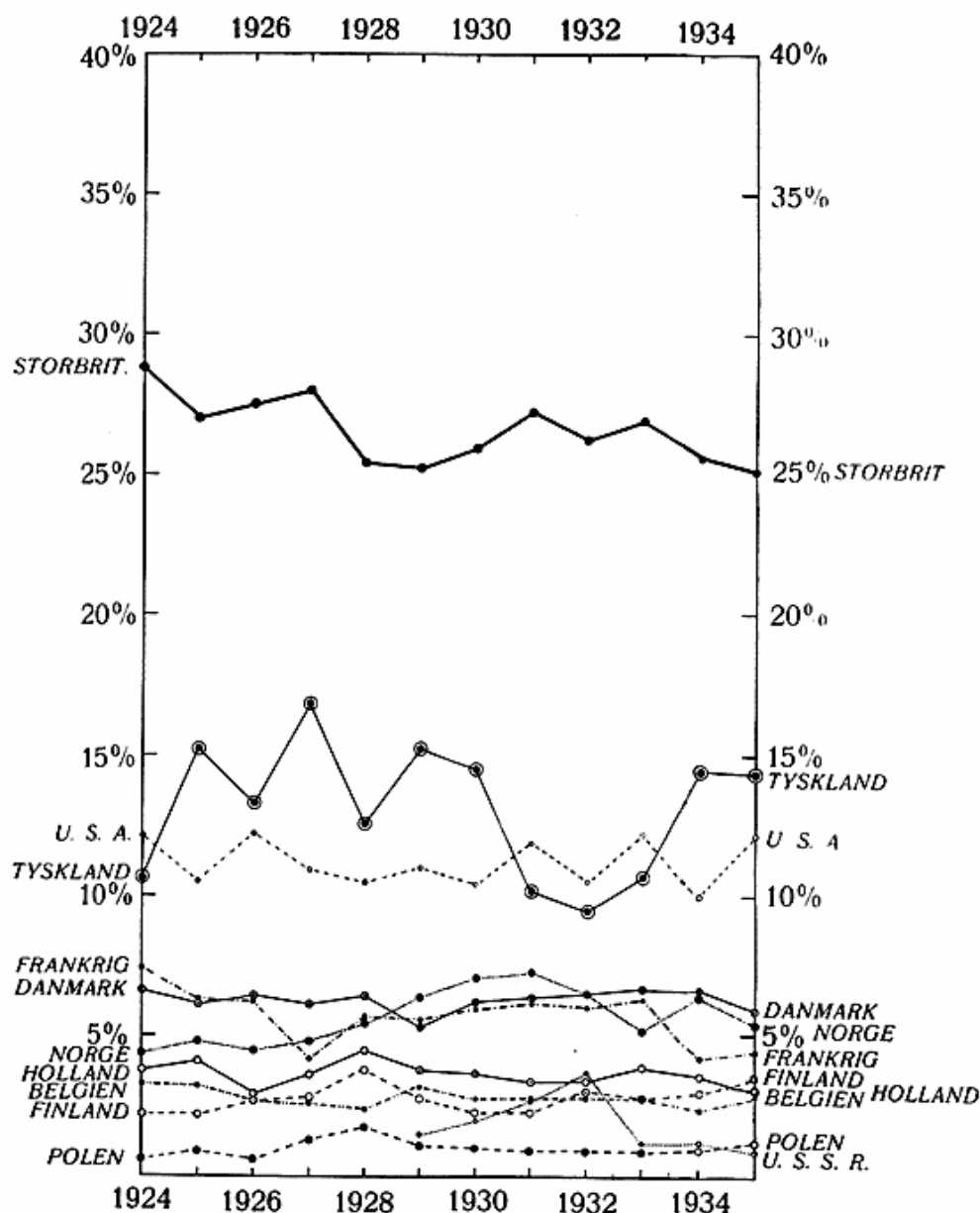

Fig. 27. Sveriges Eksport fordelt paa Importlande.
Sweden's export distributed on importcountries.

Paa 3. og 4. Pladsen paa Sveriges Importside kommer U. S. A. og Danmark. Men begge disse Lande har gennem Aarene 1924—35 haft langsomt aftagende Andel i Importen. 1935 kom 13 % af denne fra U. S. A. og 7 % fra Danmark, men Udviklingen tyder paa, at Danmark vil faa vanskeligt ved at holde Fjerdepladsen overfor Holland, hvorfra Sverige i de senere Aar har hentet omkring 5 % af den samlede Indførsel.

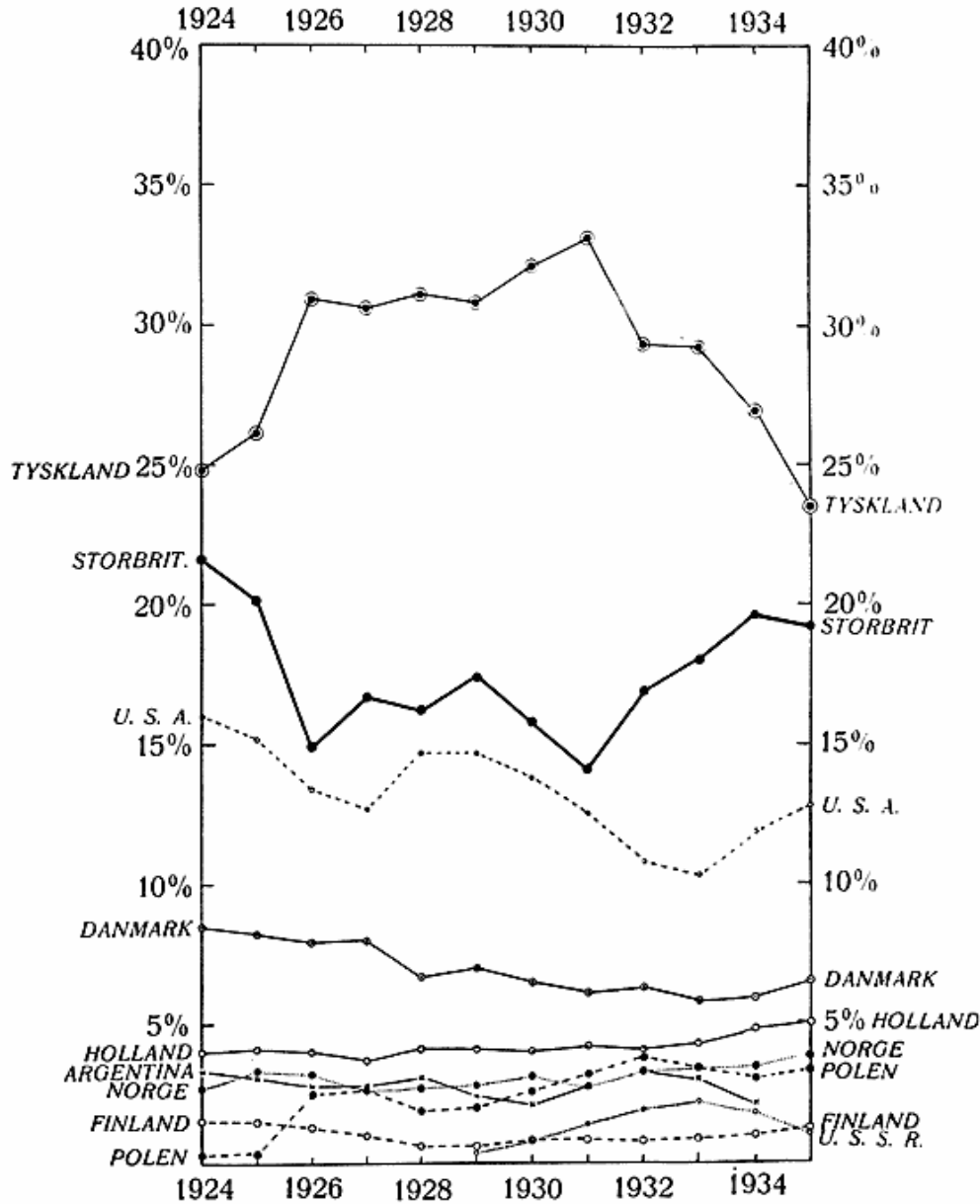

Fig. 28. Sveriges Import fordelt paa Eksportlande.
Swedens import distributed on exportcountries.

Finland (Fig. 29 og 30).

De Forandringer, som Konkurrencen mellem England og Tyskland har medført, er ikke saa udprægede i Finlands Handel som i de øvrige Randstaters Handel eller som i Danmarks Handel. Til Trods for, at Finland baade før Krisen og under Krisen har haft tydelig passiv Handelsbalance overfor England, er Importen fra dette Land vokset langsommere, end det har været Tilfældet for Danmarks Vedkommende. Forklaringen maa sikkert søges i det

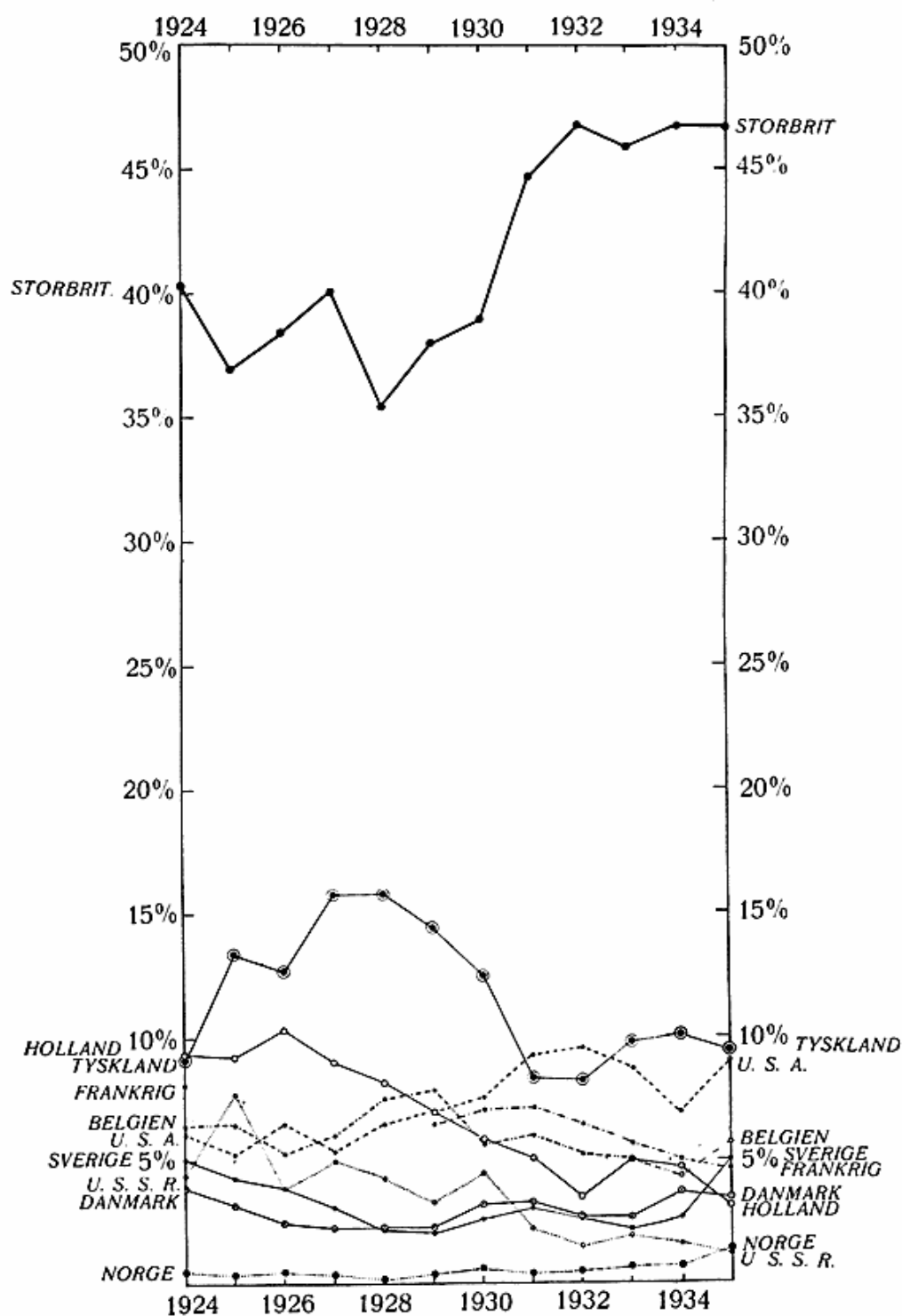

Fig. 29. Finlands Eksport fordelt paa Importlande.
Finlands export distributed on importcountries.

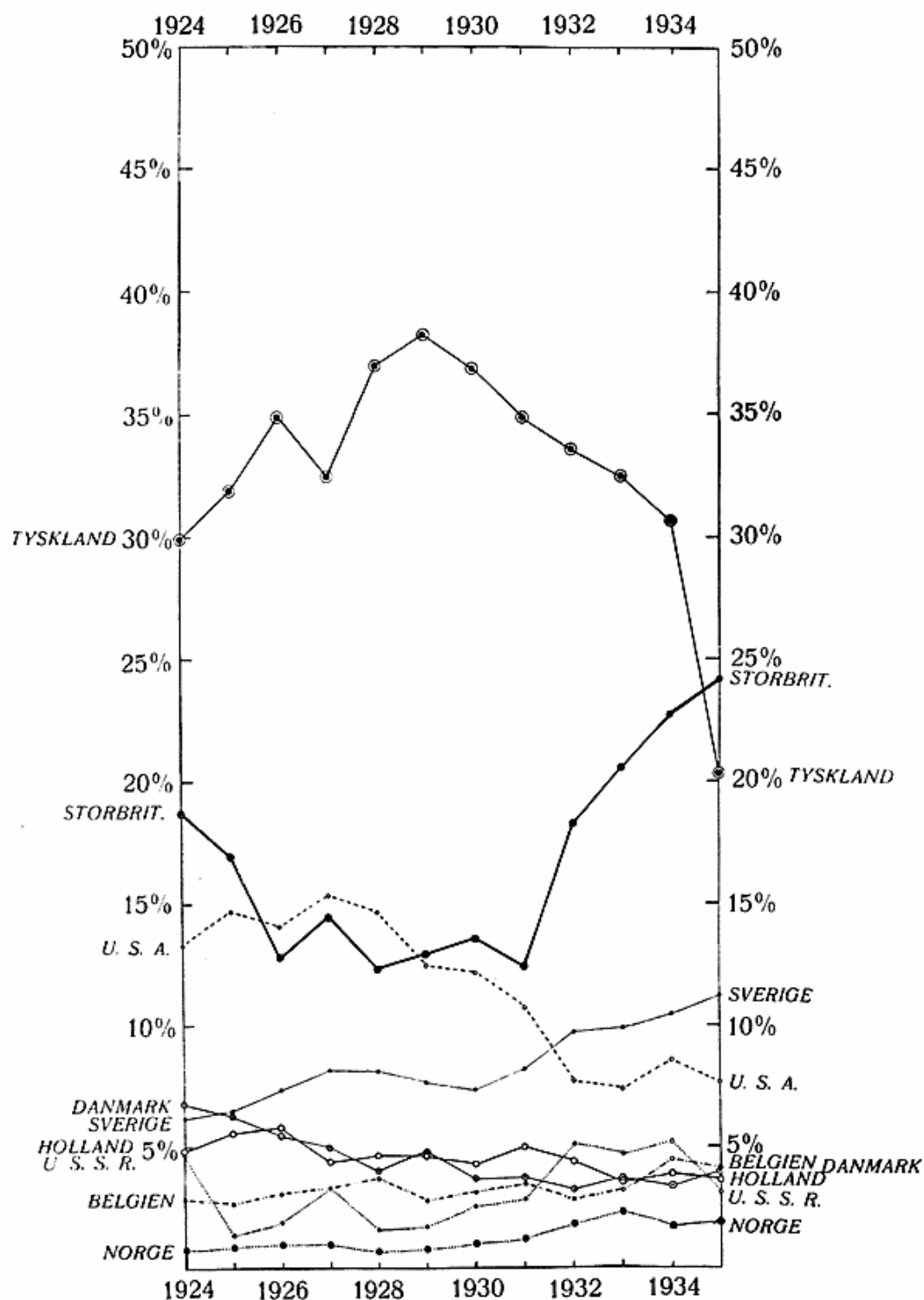

Fig. 30. Finlands Import fordelt paa Eksportlande.
Finlands import distributed on exportcountries.

Forhold, at de finske Eksportvarer, Træ og Træprodukter, kan afsættes over hele Verden. Vil England ikke købe, saa er der andre, der vil. Den danske Landbrugseksport har derimod kun eet Marked af Betydning — England!

Ganske vist har Finland i Kriseaarene forøget Indførslen fra Storbritannien, men samtidig er den relative Værdi af Udførslen til dette Land vokset fra 38 % i 1929 til 47 % i 1935. I samme Periode aftog Udførslen til Tyskland fra 14 % til 10 % af den samlede Udførsel, og siden 1931 har Udførslen til Tyskland derfor været af lignende Størrelse som Udførslen til U. S. A. Denne viser jævn Stigen, svarende til at Finlands Eksport af Cellulose og Avispapir stadig øges.

Hvad Importen angaar, faldt Tysklands Andel fra 38 % i 1929 til 20 % i 1935, medens Englands Andel i de samme Aar steg fra 13 % til 24 %. Først 1935 indførte Finland mere fra Storbritannien end fra Tyskland, men et tilsvarende Resultat havde Storbritannien allerede et Par Aar i Forvejen opnaaet i Danmark.

Før Kriseaarene var Finlands Indførsel fra U. S. A. af lignende Betydning som Indførslen fra Tyskland, 13—15 % af den samlede Indførsel. Men allerede 1932 var U. S. A.s Andel faldet til 8 %, og i Aarene 1932—35 har Finland importeret mere fra Sverige end fra U. S. A. I Virkeligheden kommer Forsyningen af Metaller, Metalarbejder og Maskiner i stigende Grad fra Sverige.

Estland (Fig. 31 og 32).

De vigtigste Aftagere af Estlands Udførsel har altid været Storbritannien og Tyskland. I Aarene 1924—27 modtog hvert af disse Lande 25—30 % af den samlede Udførsel. Den voksende Eksport af Smør og Bacon bevirkede i de følgende Aar, at det britiske Marked fik stedse større Betydning, samtidig med at Eksporten til Tyskland saavel absolut som relativt viste en aftagende Tendens. 1935 gik ikke mindre end 38 % af Estlands Udførsel til Storbritannien, medens Tyskland kun modtog 25 %.

Kun i Aarene 1925 og 1926 har Udførslen til Sovjetunionen udgjort mere end 10 % af Estlands samlede Udførsel. Iøvrigt har dette Marked været af lignende Vigtighed som de andre Sekundærmarkeder: Nabolandene og Danmark, der kun enkelte Aar har modtaget mere end 5 % af Eksporten.

Hvad Importen angaar, har Tyskland altid haft størst Andel i denne, men Tysklands relative Stilling er blevet svagere i Aarene 1932—35. I denne Periode har Estland hentet 20—25 % af Importen i Tyskland, mod ca. 30 % i det foregaaende Aarti. Samtidig

er Englands Stilling styrket, idet dette Land fra 1933 til 1935 har haft tilnærmelsesvis lige saa stor Del i Estlands Import som Tyskland. Endnu er det dog ikke lykkedes England at indtage Førstepladsen paa det estiske Importmarked. Iøvrigt har Estland, indtil Importen fra Storbritannien i 1932 begyndte at stige stærkt, i Reglen købt mere i U. S. A. end i Storbritannien, og endnu 1935 kom 11 % af Importen fra U. S. A.

Som Nummer 4 og 5 blandt Importforbindelserne maa nævnes Sovjetunionen og Polen. For begge disse Lande er den procentuelle Andel stærkt varierende fra Aar til Aar, og for Sovjetunionens Vedkommende røber Kurverne en Tilpasning til Handelsforholdet 1:1.

Endelig kan der være Grund til at nævne, at Estlands Indførsel viser en mere jævn Fordeling paa Verdensmarkedet end Udførslen. Forskellen er dog ikke nær saa tydelig som for Danmarks Vedkommende.

Letland (Fig. 33 og 34).

Hovedparten af Letlands Udførsel gaar, ligesom det er Tilfældet for de øvrige Østersølande, til Storbritannien og Tyskland. I Begyndelsen af 1920'erne gik 40—45 % af Eksporten til England, og Tyskland modtog kun 10—15 %. Men i de følgende Aar viste det tyske Marked en stedse stigende Kapacitet, medens Eksporten til Storbritannien aftog i tilsvarende Grad, saaledes at de to Hovedmarkeder i Aarene 1928—30 hver modtog 26—28 % af den samlede lettiske Eksport. 1931 var Tyskland for første Gang Letlands vigtigste Eksportforbindelse, og det Fremstød paa det britiske Marked, som forsøgtes i 1932 og 1933 maatte opgives igen; i 1935 importerede Tyskland nemlig atter mere end Storbritannien (resp. 33 % og 30 %).

Blandt Letlands øvrige Markeder indtager Belgien og Sovjetunionen hver for sig en Særstilling. Belgien derved, at Importen (Hør m. m.) fra Letland har været stadig aftagende, fra den i 1922 udgjorde 21 % af Letlands Eksport, til den i 1934 kun androg 4 % (1935 dog 8 %). Udførslen til U. S. S. R. var ret beskeden, indtil den pludselig steg voldsomt i 1928 og 1929. Klimaks naaedes 1931, da 20 % af Udførslen gik til Sovjetunionen. Dette Opsving i Eksporten over Østgrænsen er fulgt af en lige saa pludselig Tilbagegang. Det drejede sig navnlig om Transportmidler, og Fænomenet maa sikkert opfattes som et Udtryk for den sovjetrussiske Industris Vanskelighed ved at tilfredsstille Raastofproduktionens hektisk stigende Transportkrav i de første Aar under 1. Femaarsplan.

Medens England, som nævnt, har været den bedste Aftager af

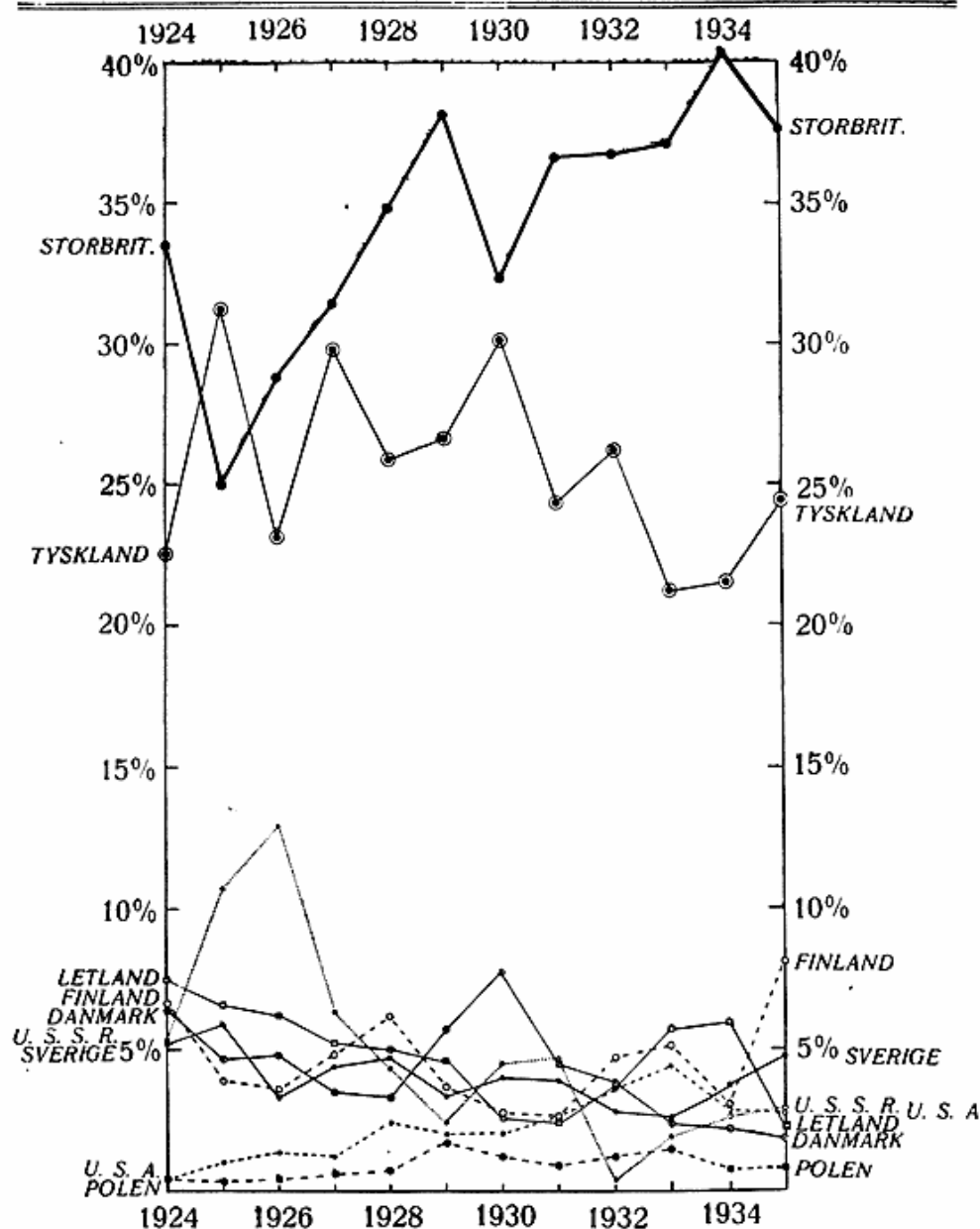

Fig. 31. Estlands Eksport fordelt paa Importlande.
Estonias export distributed on importcountries.

lettiske Produkter, er Importen altid først og fremmest kommet fra Tyskland, der indtil 1932 leverede 45—35 % af Letlands samlede Import. Men i Kriseaarene 1933 og 1934 gik Tysklands Andel ned til 25 %, samtidig med at Storbritanniens steg fra 14 % til 22 %. Allerede 1935 havde Tyskland dog igen vundet en sikker Førsteplads, og derved kommer et Forhold, som mærkes for flere Østersølandes Import, særlig tydelig frem for Letlands Vedkommende: Det synes, som om England vil have vanskeligt ved at be-

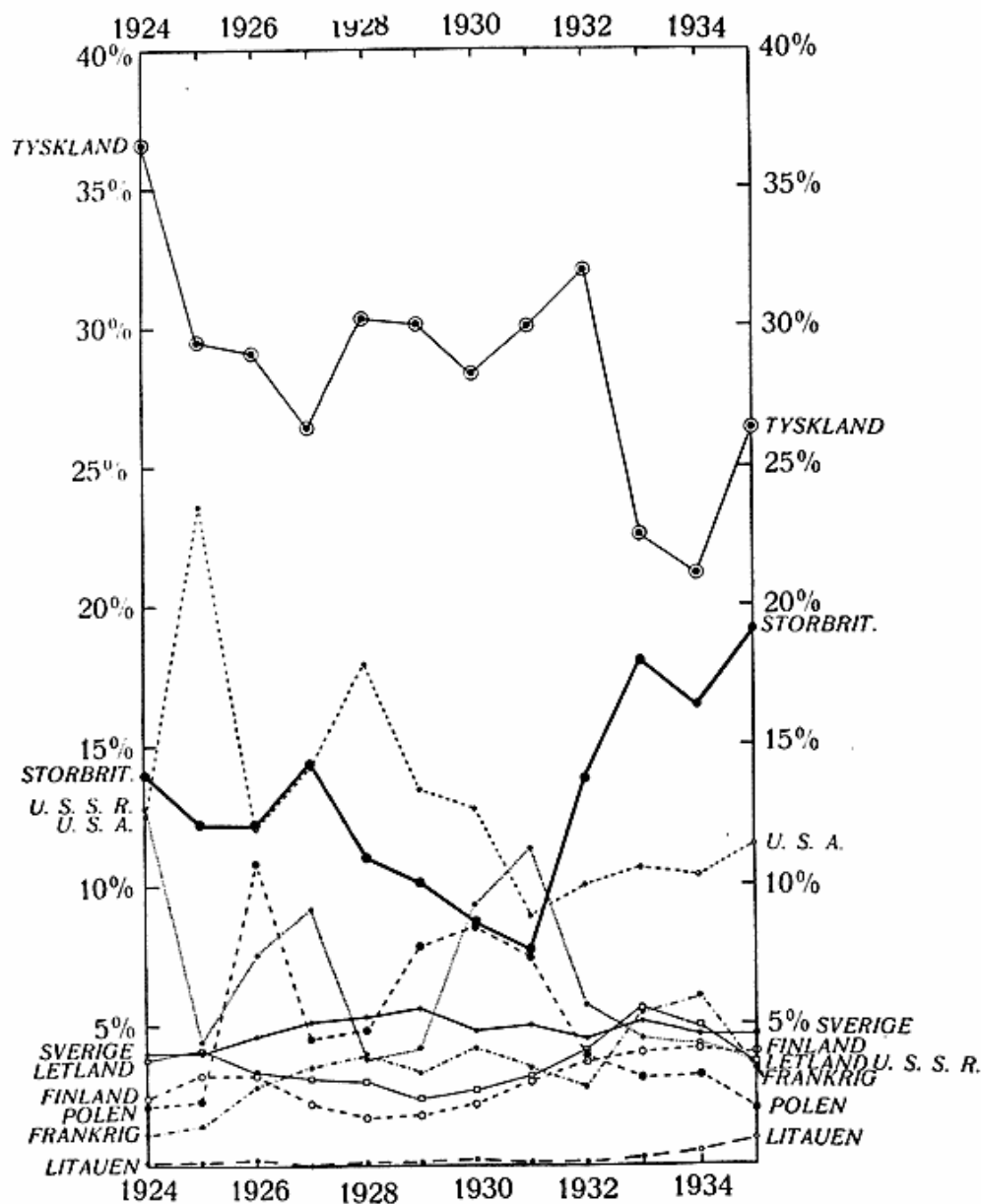

Fig. 32. Estlands Import fordelt paa Eksportlande.
Estonias import distributed on exportcountries.

vare det Terræn, som er vundet i Kriseaarene, og som om Tyskland vil være i Stand til at genvinde en Del af den Indflydelse, som det i nogle Aar har maattet give Afkald paa!

Litauen (Fig. 35 og 36).

Det britiske Forsøg paa at fortrænge Tyskland i Østersøhandelen giver sig intet Steds tydeligere Udtryk end i Litauen. Her er Udviklingen nemlig blevet fremmet ved den tysk-litauiske Konflikt om

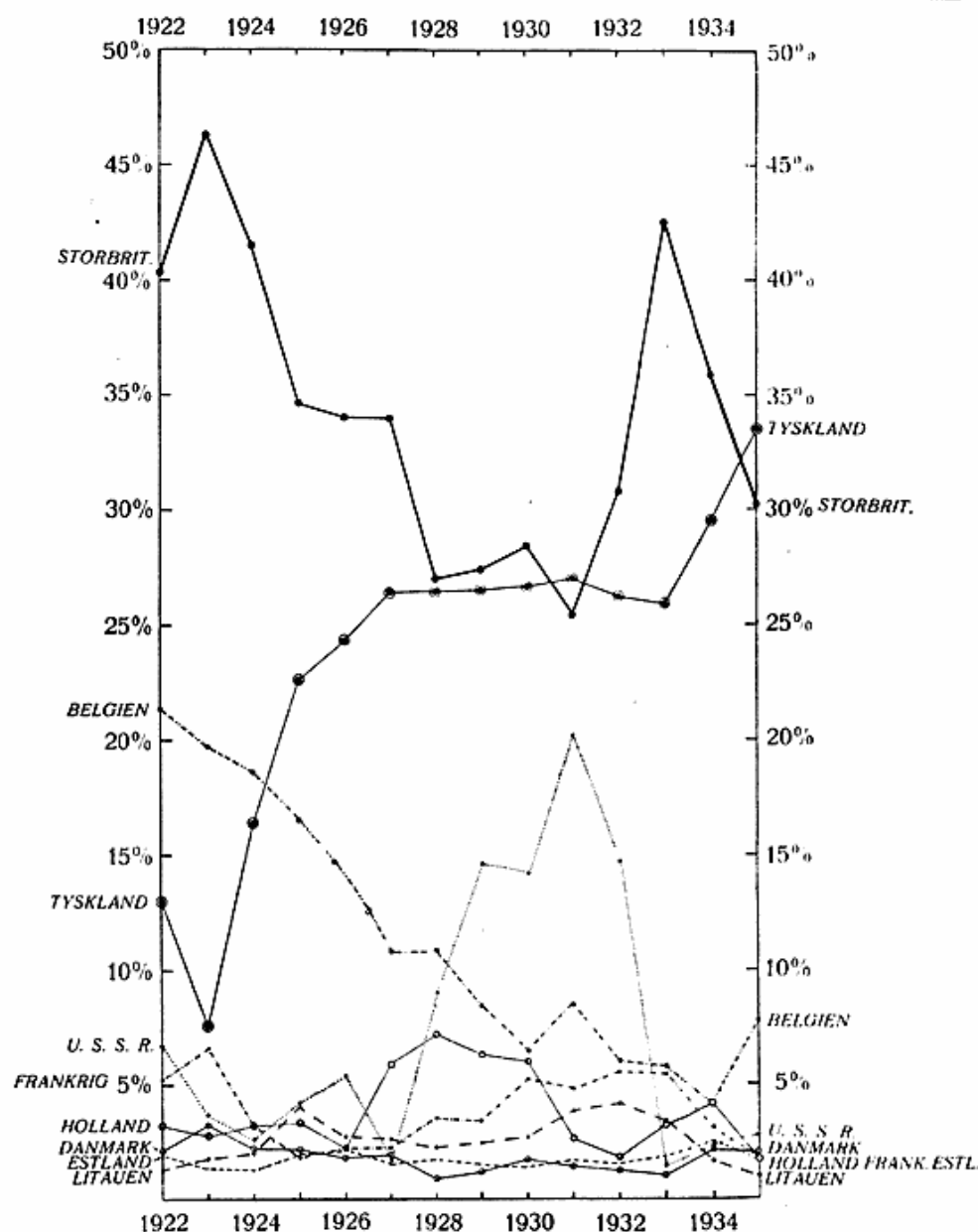

Fig. 33. Letlands Eksport fordelt paa Importlande.
Latvias export distributed on importcountries.

Memelomraadet. Modsætningsforholdet er i de senere Aar skærpet stærkt og har medført en Decimering af Samhandelen.

Før Verdenskrisen gik over Halvdelen af Litauens Udførsel til Tyskland, ja saa sent som 1930 modtog Tyskland 60 % af den samlede Eksport. Men i de følgende Aar aftog denne Eksport med rivende Fart, og 1935 modtog Tyskland kun 3—4 % af Litauens Eksport. Samtidig forøgedes Storbritanniens Andel fra 20% til 45% i 1933, og ogsaa i 1934 og 1935 har England aftaget henimod Halv-

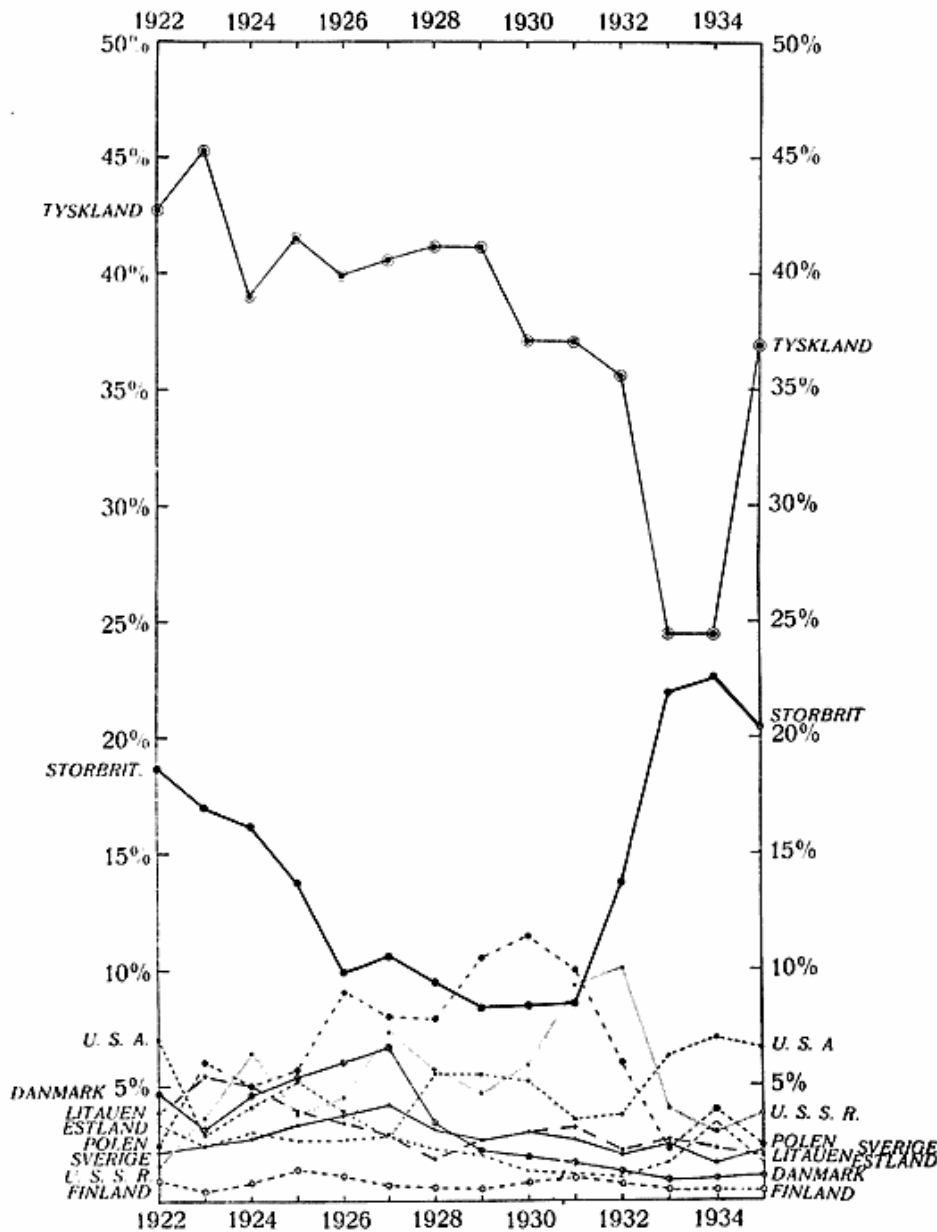

Fig. 34. Letlands Import fordelt paa Eksportlande.
Latvias import distributed on exportcountries.

delen af den litauiske Eksport. Denne Stigning opvejer dog ikke det stærke Fald i Eksporten til Tyskland, og den følges da ogsaa af en voksende Udførsel til en Række Sekundærmarkeder, hvoraf Sovjetunionen er det vigtigste.

Importen er ogsaa lagt fuldstændig om. Før Krisen hentede Litauen 50 % af Indførslen i Tyskland og kun 7—8 % i Storbritannien. 1935 var de tilsvarende Tal 11 % og 37 %. Men ogsaa

Sovjetunionen nyder godt af Bruddet med Tyskland. 1935 var Importen fra U.S.S.R. lige saa stor som Importen fra Tyskland.

Polen (Fig. 37 og 38).

I Aarene 1922 og 1923 gik Halvdelen af Polens Eksport til Tyskland. I de følgende Aar er Tysklands Andel faldet næsten uafbrudt, indtil den i de senere Aar, 1931—35, har holdt sig mellem 17 % og 14 %.

I den samme Aarrække er Eksporten til Storbritannien vokset fra 4 % til 19 % af den samlede polske Eksport, og siden 1931 har Polen i Virkeligheden eksporteret mere til England end til Tyskland. Denne Udvikling begyndte flere Aar før Verdenskrisen satte ind, idet Skellet maa sættes 1926, da der udbrød Toldkrig mellem Tyskland og Polen. Denne er senere sluttet, uden at Samhandelen har genvundet sit oprindelige Omfang.

Indtil Kriseaarene var Polens Eksport til Østrig og Czechoslovakiet af samme Størrelse som Eksporten til Storbritannien; men siden 1930 har Eksporten til disse to Nabostater været i Tilbagegang, og efter 1933 andrager den kun 5 % af den samlede polske Eksport, d. v. s. Østrig og Czechoslovakiet rangerer nu med Andenrangsmarkeder som Belgien og Sovjetunionen.

Polens Import er ligesom Eksporten gennem Aarene blevet bedre og bedre fordelt paa Verdensmarkedet. 1922—23 kom ca. 40 % af Indførslen fra Tyskland, 1935 kun 14 %. Ja, i Aarene 1934 og 1935 har Polen endog haft større Indførsel fra U. S. A. end fra Tyskland. Som Nummer tre kommer Storbritannien, hvorfra Polens Import (ligesom fra U. S. A.) har været stigende i Perioden 1931—35. Ogsaa for Polen viser det sig altsaa, at England under Krisen er rykket op ved Siden af Tyskland, og 1935 er Stillingen saaledes, at Polen indfører omtrent lige meget fra de tre Stormagter U. S. A., Tyskland og Storbritannien.

Slutning.

Til sidst vil vi ganske kort summere de Forhold, der er karakteristiske for Østersølandenes Handel.

For Importens Vedkommende kæmper to store Handelsnationer, Tyskland og Storbritannien, om Førstepladsen. Indtil Krisen var Tyskland dominerende, men efter 1930—31 er Storbritanniens Udførsel til Østersølandene vokset meget betydeligt paa Bekostning af Tysklands Udførsel til disse Lande, og først i Krisens allersidste Aar 1934 og 1935 mærkes der nogen Bedring i Tysklands Stilling paa det baltiske Marked. Samtidig kan der i de fleste af Landene

paavises en Stagnation eller endog en Tilbagegang i Importen fra Storbritannien.

Eksporten fra Østersølandene har altid haft Hovedmarkedet i Storbritannien, men Tysklands Andel har i Reglen været af samme Størrelsesorden, rent bortset fra at det tyske Marked for enkelte af Landene har haft større Betydning end det britiske.

Den Ændring, som under Kriseaarene viste sig i Importens Fordeling, og som tydelig var i Englands Favør, finder sin Forklaring i to Forhold. For det første svækkedes Tysklands Købekraft langt stærkere end Englands. Dernæst begyndte England netop i disse Aar for Alvor at forlade Frihandelsprincippet og at orientere Handelen efter Princippet 1:1. Da en Række af Østersølandene havde aktiv Handelsbalance med Storbritannien før Krisen, vilde dette Grundlag allerede dengang have indvirket stærkt paa Importens Fordeling. Følgelig virkede det dobbelt kraftigt, da det først indførtes samtidig med, at Tyskland gennemførte en Regulering, som mindskede Importen. Englands Andel i Østersølandenes Udførsel voksede derved og samtidig altsaa Englands Krav paa Del i disse Landes Import.

Forholdet er særlig grelt for Danmarks Vedkommende, og det kan i den Forbindelse være af Interesse at sammenligne Danmark med Dominions og Britisk Indien.

Tre af Dominions afsætter en større Del af Udførslen i England end Danmark. 1934 aftog Storbritannien saaledes 94 % af den irske Fristats Udførsel, 82 % af New Zealands og 74 % af Udførslen fra den sydafrikanske Union. For Danmark var det tilsvarende Tal 60 %.

De to vigtigste Dominions og Kronkolonien Indien var derimod mindre afhængig af de britiske Marked end Danmark. Australien, Canada og Britisk Indien afsatte resp. 52 %, 41 % og 33 % af den samlede Eksport i Moderlandet.

Det vil nu være af Interesse at faa at vide, om Danmark aftager sin Import fra Storbritannien i samme Omfang som Imperiestaterne. Det er ikke Tilfældet. Kun et af Dominions, nemlig Canada, henter en mindre Del af Indførslen i Storbritannien end Danmark. De to Lande hentede 1934 henholdsvis 22 % og 30 % af den samlede Indførsel i Storbritannien. At kun godt $\frac{1}{5}$ af Canadas Import kommer fra Moderlandet, hænger sammen med den stærke Udvikling af Samhandelen mellem Canada og U. S. A. Af de øvrige her nævnte Imperiestater aftager Australien, New Zealand, Sydafrika og Indien 40—50 % af Indførslen fra England, og den irske Fristat ikke mindre end 67 %. Danmark har saaledes en lige

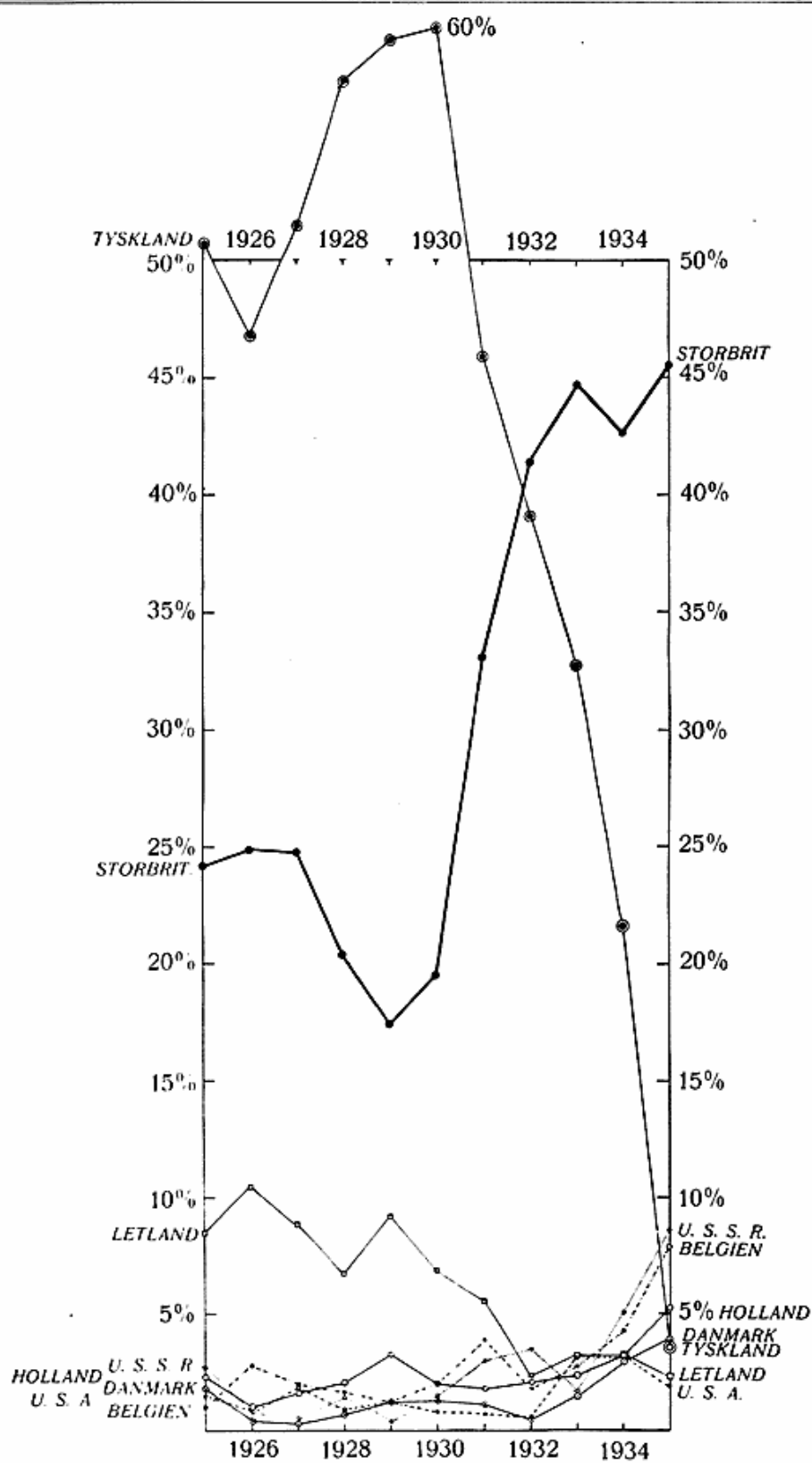

Fig. 35. Litauens Eksport fordelt paa Importlande.
Lithuanias export distributed on importcountries.

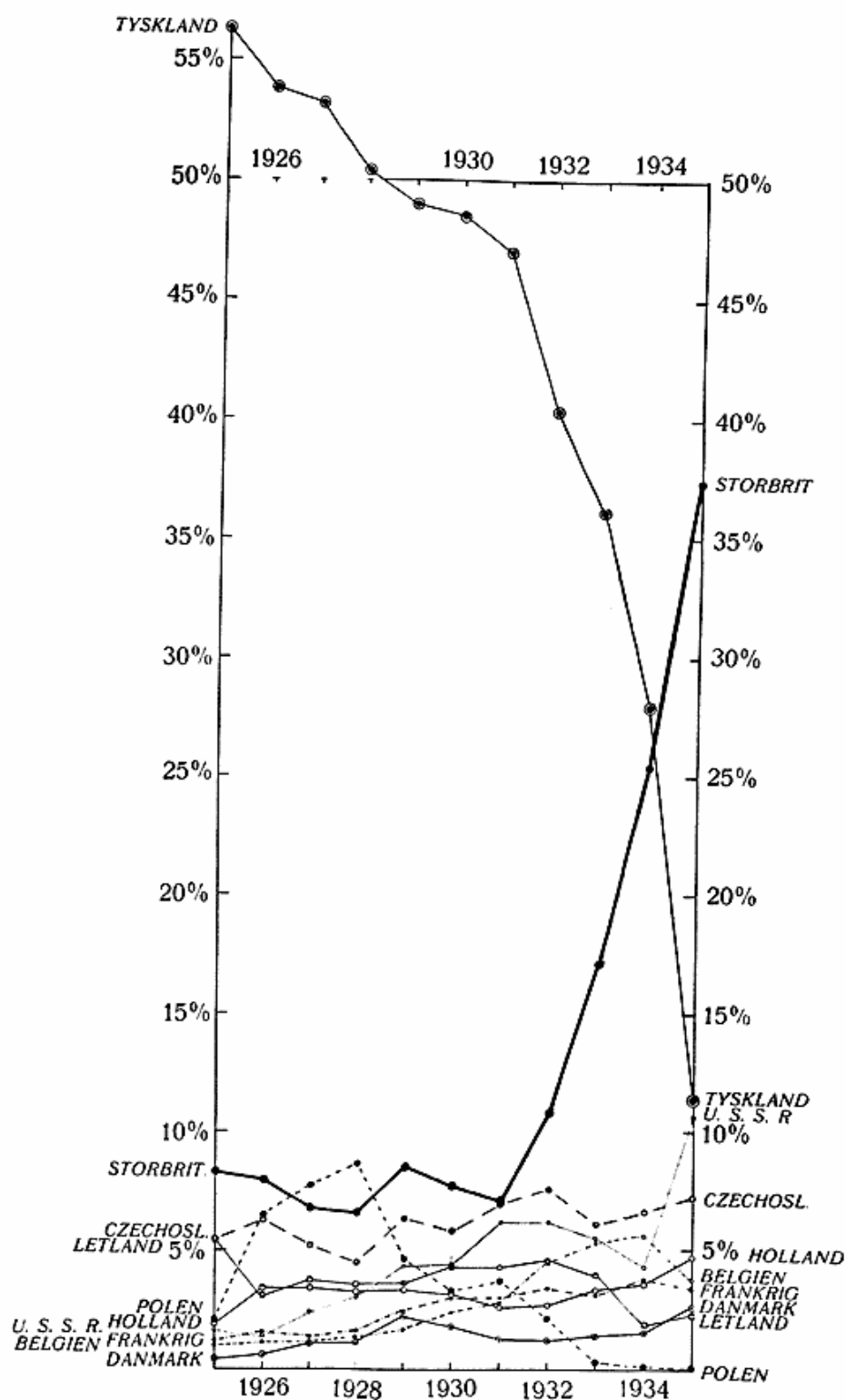

Fig. 36. Litauens Import fordelt paa Eksportlande.
Lithuanias import distributed on exportcountries.

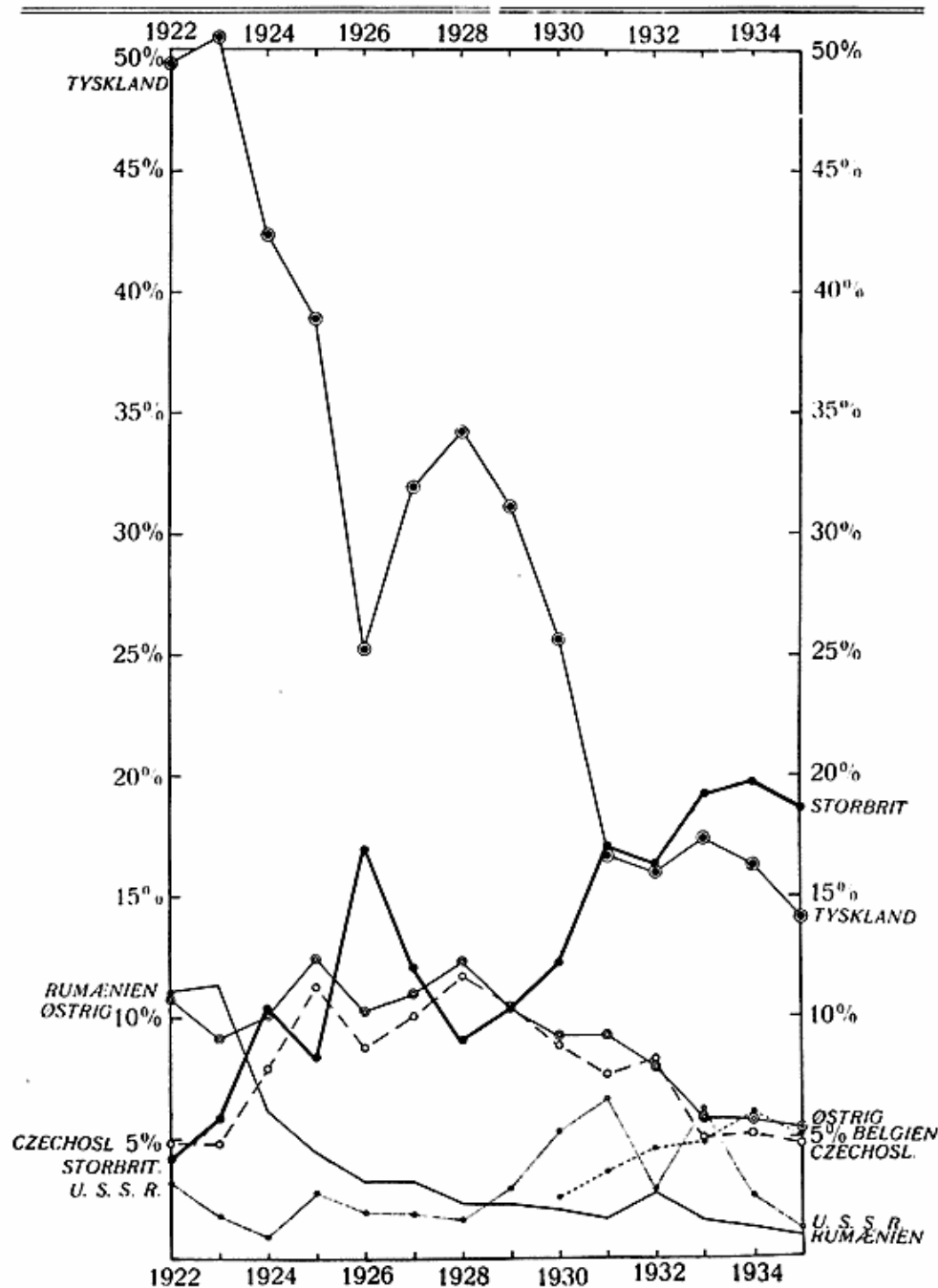

Fig. 37. Polens Eksport fordelt paa Importlande.
Polands export distributed on importcountries.

saa „gunstig“ Stilling som Canada. Men netop heri ligger en farlig Afhængighed af England. En Udbygning af Danmarks fri handelspolitiske Stilling kan derfor kun ske ved en Ændring af Udførsels Sammensætning. Saalænge henimod 80 % af vor Udførsel falder paa Produkter som Bacon, Smør og Æg, vil Danmarks Stilling til

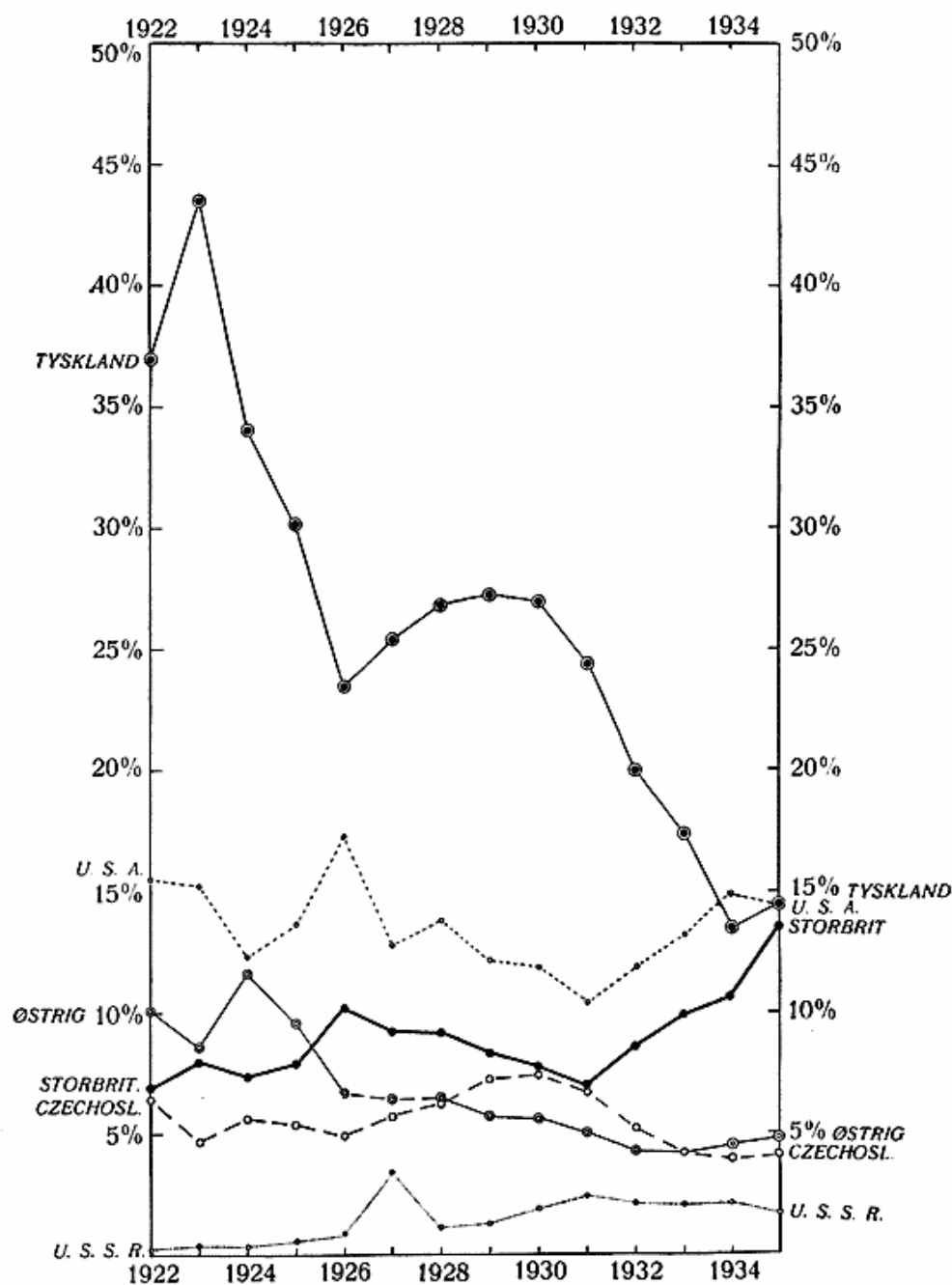

Fig. 38. Polens Import fordelt paa Eksportlande.
Polands import distributed on exportcountries.

Storbritannien, naar der er Tale om en saa bunden Handelspolitik som i de senere Aar, altid blive af en Karakter, der gør Danmark afhængig i en lignende Grad som Dominions, uden at det er i Stand til at udnytte de Fordele, som bydes Dele af Imperiet. I Virkeligheden er Verdensmarkedet for de nævnte Landbrugsprodukter —

hvor der er Tale om saadanne Kvantiteter, som Danmark eksporterer — begrænset til Storbritannien.

En mere „jævn“ Fordeling af Danmarks Eksport, en væsentlig Udligning af Eksporten paa flere Lande, vil derfor kun være mulig, hvis Industrivarernes Andel i Udførslen forøges. De fleste Industrivarer har nemlig langt større Mulighed for at kunne sælges i et stort Antal Lande, og herved opnaas samtidig Mulighed for at fordele Importen fra et eller to Indkøbslande til flere. Men det vil igen sige, at Danmark vilde staa friere ved Handelsforhandlinger med den enkelte Stat — kunde købe, hvor Varen var billigst!

Forholdet England—Danmark kan belyses ved et Tankeeksperiment. Tænker vi os, at Danmarks Smørudførsel til Storbritannien pludselig ophørte, vilde det svare til, at vor Udførsel reduceredes med ca. 20 %, og dog svarer denne Samhandel kun til 1¼ % af Storbritanniens Import. Paa lignende Maade vilde Ophør af Baconhandelen reducere Danmarks Udførsel med 35 %, men den repræsenterer kun 2½ % af Storbritanniens Indførsel.

For de øvrige nordiske Lande er Stillingen mindre vanskelig. Eksportprodukterne Tømmer, Masse og Papir samt Malme og Fisk har et langt mere udbredt Marked, baade i Europa og i de oversøiske Lande.

Ogsaa de østbaltiske Lande og Polen har Eksporten bedre fordelt paa Lande end Danmark. Væsentlig fordi disse Landes Udførsel omfatter Produkter, som kan sælges i betydeligt Omfang udenfor det britiske Marked.

Men er Eksporten dog ikke i disse Lande sammensat af saa faa Produkter som for Danmarks Vedkommende, saa er det dog karakteristisk for alle Østersølandene, at deres Produktion af Raastoffer og deres Industri arbejder for Verdensmarkedet. Faa Kulturstater vilde rammes saa haardt af den moderne Autarkibevægelse som disse Lande. Hvis den Selvforsyningsmani, som i Tiden raser over Verdens Storstater ikke blot er et forbigaaende Fænomen, da vil den medføre de smaa Staters Indlemmelse i „Imperier“ eller i alle Fald bevirke en meget kraftig Forringelse af det bestaaende Kultur-niveau.

SUMMARY

THE WORLD CRISIS IN THE BALTIC TRADE.

The Baltic is the largest European inland sea. Including the Cattegat and the Skagerrack it really stretches from Haparanda to the line Lindesnæs—Hanstholm, and with this limitation ten of the countries of Europe, and indeed eleven if Danzig is included, have their coasts by this sea.

Two great powers are included in these countries, Germany and U.S.S.R.

In this examination of the trade of the Baltic countries, however, these two great powers will be left out of consideration. Both Germany and the U.S.S.R. have important coasts outside the Baltic Sea, and neither is therefore dependent on its waters to such an extent as the other countries.

Poland with her 34 million inhabitants is the most important of the other Baltic countries; considering both area and population Poland must be looked upon as a country of medium size.

The other Baltic countries are small countries in population if not in area. The East Baltic countries, Estonia, Latvia, Lithuania, have no other coast than on the Baltic Sea and the same is the case for Sweden. Finland, in addition to the long coast on the Gulf of Bothnia and the Gulf of Finland, has a short stretch of coast on the Arctic Sea, but it is of no importance to the shipping trade. Finally as to Denmark and Norway, both have a coast on the North Sea, and Norway has a long coast by the Atlantic and the Arctic Oceans. But it is characteristic of Norway and especially of Denmark that the principal ports lie to the east of the line Lindesnæs—Hanstholm, which means on Baltic waters.

The eight Baltic countries had in the year 1935 a total foreign trade of 5160 million Scandinavian gold Kroner. For purposes of comparison it may be stated that the trade of France the same year had a value of 5324 million Scandinavian gold Kroner.

This Baltic trade, however, is not equally distributed over the individual countries. In 1935 about 30 per cent of the entire trade was on Sweden's account, and 25 per cent, Denmark's. Norway and Poland had approximately a foreign trade of the same size, each being responsible for 15 per cent of the total. The remaining 15 per cent was divided among Finland, 10 per cent and 5 per cent for the three East Baltic countries together.

If the per capita foreign trade is calculated it will be found that Denmark is the most decided trading country. In 1935 her foreign trade was 326 Kroner per inhabitant. Norway and Sweden come next with an average of 267 and 248 Kroner respectively. The corresponding figures for Finland are 154, for Estonia 79, for Latvia 72 and for Lithuania 42.

The relative importance of the trade is smallest in Poland, where the total per inhabitant is no more than half as much as in Lithuania.

It must not be concluded from this that trade life is less developed in Poland than in the east Baltic countries; for as a rule countries with plenty of raw materials and with a large population find it easier to

supply themselves and for that reason have a smaller foreign trade per inhabitant than small countries whom nature has equipped in a one-sided direction.

EXPORTS.

An examination of the trade of the Baltic countries will quickly show that the exports mainly consist of two principal groups, agricultural produce and woodland produce. And the two branches of industry each supply one-third of the total exports of the region; Denmark contributed one half of the exports of agricultural produce and Sweden about one half of the exports of woodland produce.

The last third of the exports of the Baltic countries is due to mining and fishing as well as to manufacturing, chiefly based upon imported raw materials. Poland exports mineral oils and Sweden iron-ore. The fish exports, on the other hand, are mainly due to Norway.

FORESTRY.

Wood and industrial products of wood completely dominate the exports of Finland, and as a rule form 85 per cent of the country's total export value. The corresponding share of Sweden and Latvia is normally about 50 per cent, for Estonia 35 per cent, and for Lithuania and Norway 25—30 per cent.

Of the whole world exports of sawed and planed fir-timber in 1935 — about 5 200 000 standards — the Baltic countries exported 2 275 000 standards, that is to say about half. Finland exported more than 1 million of this — Sweden $\frac{3}{4}$ million.

AGRICULTURE AND FARMING.

In 1934 the Baltic region supplied 65 per cent of the world's bacon exports and 35 per cent of the butter. Three-fourths of the entire bacon exports come from Denmark. Denmark also dominates the butter exports, as other Baltic countries together contribute only half as large a volume as Denmark.

MINING.

In the large coal mines in Upper Silesia the annual output is 30—40 mill. t, of which one third can be exported. Poland contests with U. S. A. for the third place on the coal-exporting market.

Sweden exported in 1934 one-fourth of the whole world's exports of iron-ore.

FISHING.

The Baltic countries in 1934 had total fish landings equal to those of the United Kingdom — about 1 million tons. Of these 75 per cent were brought into Norwegian ports, 10 per cent to Swedish and 9 per cent to Danish ports.

INDUSTRY.

None of the Baltic countries is a decidedly industrial country. Only in Sweden has the foreign trade in manufactured articles acquired real

importance to the country's exports. In the first place the paper industry is responsible for about 10 per cent of the entire export value. In addition, Sweden had in 1934 a very large export of manufactured articles of metal. Altogether these represented about 25 per cent of the entire exports of the country.

For the other Baltic countries the exports of manufactured articles are of much lower value. Denmark exports ships, automobiles and machinery, Norway saltpeter and Estonia textiles, corresponding to 7 per cent, 8 per cent and 15 per cent respectively of the entire export value of these three countries in 1934. The paper export comes next, representing 12 per cent of Finland's exports, 10 per cent of Norway's and 3 per cent of Estonia's in 1934.

IMPORTS.

The imports of articles of food and beverages are of relatively greatest importance (20—25 per cent of the total) in Finland and Norway, where both the nature of the soil and the climate hamper the growing of cereals and other cultivated plants (including the sugar beet). The import value for this group is relatively smaller in Sweden and Denmark.

Among the imports of raw materials mention must be made of fuels such as coal, coke, oil and oil derivatives for all the Baltic countries with the exception of Poland. For the Scandinavian countries and Latvia these imports in 1934 amounted to 12—14 per cent of the total, for Finland and Lithuania 8—10 per cent but for Estonia only 4 per cent as the oil-shales here supplies the main part of the fuel consumption.

The textile industry has reached its highest development in Poland and Sweden, and these countries have a far greater import of raw textile materials than the other Baltic countries.

Denmark occupies a position of its own among the Baltic countries by its large imports of wood and raw materials for agriculture.

As might be expected, the most important part of the imports of the Baltic countries comprises industrial products.

Poland's great import of raw textile materials means that the imports of manufactured articles is relatively low, 30—35 per cent of the entire import value of the country. In the Scandinavian countries they amount to 40—50 per cent of the total imports, and in the East Baltic countries as a rule more than half of the import value.

The Baltic countries exported in 1934 12 per cent of the United Kingdom's imports and received 9—10 per cent of the export of that country. More than one — third of this trade went to Denmark; Sweden come next, but its entire trade with England amounted only to 60 per cent of that of Denmark.

In 1934 more than 10 per cent of Germany's imports came from the Baltic countries, and 13 per cent of her exports were sold in these countries. About one — third of this trade takes place with Sweden, which country has a somewhat larger trade with Germany than Denmark. It is characteristic that Germany's exports to Holland are nearly as large as her exports to all the Baltic countries (excluding U.S.S.R.).

The trade of the Baltic countries with U.S.A. is quite well developed, but considerably smaller than that with the United Kingdom and Ger-

many. And the trade of U.S.A. with the Baltic countries amounts to no more than 3—4 per cent of its entire foreign trade.

Germany and the United Kingdom contend for the leading position as regards the imports to the Baltic countries. Before the crisis Germany held the lead, but since 1930—31 the exports of the United Kingdom have grown very considerably at the expense of Germany's exports to these countries, and no improvement was felt in the position of Germany on the Baltic market until the very last years of the crisis 1934 and 1935. At the same time it is possible to trace a stagnation, or even a decline, of the imports from the United Kingdom in most of these countries.

The Baltic countries have always had their main export market in the United Kingdom, but Germany's share as a rule has not been much smaller, apart from the German market having been of greater importance than the British to some of the countries. The change that appeared in the distribution of the imports during the crisis was definitely in Great Britain's favour, and its explanation is to be found in two facts. In the first place, the buying power of Germany was diminished much more than that of Great Britain. In the second place, just in these years Great Britain started to leave the free — trade system and to direct her trade according to the 1:1 principle. As some of the Baltic countries had an active trade balance with the United Kingdom before the crisis, this basis would even then have greatly affected the distribution of the imports. Consequently its influence was twice as powerful, as it was not introduced until Germany had carried through a regulation which diminished her imports. By this England's share in the exports of the Baltic countries increased, and accordingly her claim for a share in the imports of those countries grew.

The fact is particularly striking as far as Denmark is concerned, and in this connection it may be of interest to compare Denmark with the Dominions and British India.

Three of the Dominions dispose of a greater share of their export to Great Britain than Denmark. In 1934 the United Kingdom took 94 per cent of the exports of the Irish Free State, 82 per cent of New Zealand's and 74 per cent of those from the Union of South Africa. For Denmark the corresponding figure was 60 per cent. On the other hand the two most important Dominions and the Crown Colony of India were less dependent on the British market than Denmark: Australia, Canada and British India respectively disposed of 52 per cent, 41 per cent and 33 per cent of their total exports to Great Britain.

It would now be of interest to know if Denmark imports as much from the United Kingdom as the Empire does. We find that she does not. Only one of the Dominions, Canada, takes a smaller share of its imports from the United Kingdom than Denmark. In 1934 the two countries bought respectively 22 per cent and 30 per cent of their entire imports in the United Kingdom. The fact that only one-fifth of Canada's imports come from the mother-country is connected with the strong development of the trade between Canada and U.S.A.. Of the other parts of the Em-

pire, Australia, New Zealand, South Africa and India take 40—50 per cent of their imports from England, and the Irish Free State no less than 67 per cent. Denmark is accordingly in a just as "favourable" position as Canada. But just there lies a dangerous dependence on England, and therefore an expansion of Denmark's free — trade position can only be effected by a change of the composition of her exports. As long as about 70 per cent of her exports comprise products like bacon, butter and eggs, the position of Denmark to the United Kingdom will always with a trade policy so bound as in the last years, be one of dependence just as much as the Dominions, without her being able to derive the advantages that are offered to parts of the Empire. Where it is a question of such quantities as Denmark exports the world market for the above mentioned agricultural products is in reality limited to the United Kingdom!

Therefore a more equal distribution of the Denmark's exports, a real adjustment of the exports over more countries, would only be possible if the share of the industrial products in the exports were increased. Most industrial products have a better chance of being sold in a large number of countries, and by this the possibility will be created of spreading purchases over several countries instead of buying from only one or two. That again would mean, that Denmark would be in a much freer position during trade negotiations with the individual countries — she would be able to buy where the product was cheapest!

The problem of England versus Denmark may be illustrated by a theoretical experiment. For the sake of argument let us suppose that the butter exports of Denmark to the United Kingdom suddenly ceased; that would mean that our total exports were reduced by about 20 per cent, and yet this trade corresponds to only $1\frac{1}{4}$ per cent of the imports of the United Kingdom. The cessation of the bacon trade would in a similar way reduce the exports of Denmark by 35 per cent, but it would represent only $2\frac{1}{2}$ per cent of the imports of the United Kingdom.

The position is less difficult for the other Scandinavian countries. The export products, timber, pulp, paper, ore and fish have a much wider market both in Europe and in oversea countries. The East Baltic countries and Poland also have their exports better distributed over countries than Denmark, mainly because the exports of these countries include products which to a great extent can be sold outside the British market.

But even if the exports of these countries are not composed of so few products as Denmark's, it is characteristic of all the Baltic countries that their production of raw materials and their industries work for the world market. Few civilized countries would be hit so severely by the modern autarchic movement as these countries. If the self providing craze prevailing among the great powers of the world is not merely a temporary phenomenon, it will involve the incorporation of the small powers in "Empires", or at any rate bring about a very great lowering of the existing level of civilization.

KILDER

Statistik:

Den officielle Handelsstatistik og Statistisk Aarbog for Danmark, Norge, Sverige, Finland, Estland, Letland, Litauen og Polen.

Statistiques du Commerce international 1934. Genève 1935.

Litteratur:

„*Ost-Europa Markt*“. Organ des Wirtschaftsinstituts für Russland und die Oststaaten. Königsberg — Berlin.

„*Ost-Europa*“. Zeitschrift für die gesamten Fragen des europäischen Ostens. Königsberg — Berlin.

„*Die Ostwirtschaft*“. Zeitschrift zur Förderung der wirtschaftlichen Beziehungen Deutschlands mit der Union d.S.S.R., Polen, Finnland, Estland, Lettland, Litauen. Berlin.

„*Ostsee-Handel*“. Wirtschaftszeitung für das Ostdeutsche Wirtschaftsgebiet und die Ostseeländer. Stettin.

„*Weltwirtschaftliches Archiv*“. Zeitschrift des Instituts für Weltwirtschaft. Jena.

Porallo, Curt und Seraphim, Hans-Jürgen: Osteuropäische Länderberichte. Band I: Polen — Sovjet-Russland — Lettland — Estland — Litauen.

Hallenberger, Michael: Landeskunde von Eesti. Tartu 1926.

Harrison, E. J.: Lithuania. London 1928.

Kürbs, Friedrich: Die osteuropäischen Staaten Polen, Litauen, Lettland, Estland als Staats- und Wirtschaftskörper. Stuttgart 1931.

Pullerits, A.: Estland, Volk — Kultur — Wirtschaft. Tallinn 1931.

Sälts, Albert: Lettlands Wirtschafts- und Wirtschaftspolitik. Riga 1930.

Werner, Fritz: Die finnische Wirtschaft in ihren Beziehungen zu Deutschland während der Nachkriegszeit. Königsberg 1931.

„*Denmark in 1935*“. An Examination of her Economic position with special relation to Agriculture and Anglo-Danish Trade. London.

Lewandowski und Sowa, P.: Polen, Land, Leute, Wirtschaft, Handel. Torun 1930.

Stopczyk, Wolciech: Le Commerce international sur la mer baltique. Torun 1928.

Górecki, Roman: Polens wirtschaftliche Entwicklung. Warszawa 1935.

Streyffert, Torsten: Världens Barrskogstillgångar. Stockholm 1931.